

TAAPELI

KYMENLAAKSON MUSEON TIEDOTUSLEHTI 2019

RUOTSINSALMI-
UUTISIA

RAKKAUDEN
TARINOITA

Junnu Vainio Kotkasta

T

TÄSSÄ TAAPELISSA

3	PÄÄKIRJOITUS
Kohti uutta!
Kirsi Niku	26	ESINEET PINTAAN! -PROJEKTISSA
SUKELLETTIIN MERIVARTIOMUSEON
ESINEKOKOELMAAN
Heikki Mustonen
4	PUNAiset JA VALKOiset
SANKARIHAUTAUKSET JA HAUDAT
Ilona Pajari	28	LAAJAKULMA – VÄLÄHDYKSIÄ
KYMENLAAKSON MUSEON KUVA-ARKISTOSTA
Tahdon! – rakkauden tarinoita
Jaana Kataja ja Liisa Koho
10	RUOTSINSALMI-UUTISIA. KESÄN 2018
ARKEOLOGiset KAIvauKset.
Marita Kykyri	33	AAMUNKOISSA KOUVOLASSA
Elina Bonelius
15	PAVILJONKI VARISSAAREEN
Vesa Alén	35	KYMIN NAISEN KANSALLISPUKU
Inga Pihlhjerta
17	KOTKAN KAUPUNGIN KUVATAIDEOHJELMA,
KUVATAIDE KAUPUNKILAISTEN PALVELIJANA
Mirkka Kallio	37	JUNNUN KOTKA LEVIÄÄ LAAJALLE
Petri Pietiläinen
19	KAKSI UUTTA KASVOA
Elina Pyly-Komppa ja Vilma Lempiäinen	40	SÄLEITÄ
24	HARJOITTELUA KOTKASSA –
SUPERSANKAREITA JA KANSALLISPUKUJA
Elsbeth Ebenberger ja Pia Kroißenbrunner	49	T. AAPELI JAARITTELEE

Vellamolaiset meripäiväparaatissa.

Sivu 24.

FAKTA

Taapelointi on vanha sahatavaran kuivaamiseen käytetty menetelmä. Siinä tuore, määrämittaiseksi sahattu puuaines ladotaan ristikkäin nelikulmaiseksi rakennelmaksi. Välirimat varmistavat ilman kiertämisen. Valmiin taapelin päälle rakennetaan vielä katos. Sahojen taapelit saattoivat olla parhaimmillaan useiden metrien korkuisia. Taapelointi tehtiin miestyövoimalla.

TAAPELIN TEKIJÄT:

Taapeli on kerran vuodessa ilmestyvä Kymenlaakson museon sähköinen tiedotuslehti.

Päätoimittaja:
Toimituskunta:
Graafinen ilme:
Taitto:
Julkaisija:

Marja Salmijärvi
Vesa Alén, Marita Kykyri
Nitro ID
Tuuli Koivisto, Tandem Graphics
Kymenlaakson museo
ISSN 2324-0393

PÄÄKIRJOITUS

KOHTI UUTTA!

Museoalalle on tulossa suurin uudistus sitten 1980-luvun maakuntamuseojärjestelmän perustamisen. Muutos koskee erityisesti maakunta-, aluetaide- ja valtakunnallisia erikoismuseoita. Niiden tilalle on tulossa alueelliset ja valtakunnalliset vastuumuseot. Mittava uudistus pohjautuu uudistettuun museolakiin, jonka on määrä astua voimaan vuoden 2020 alussa. Laissa määritellään valtionosuuskriteerien lisäksi museoiden tehtävät. Ohjenuorana työssä on toiminut opetus- ja kulttuuriministeriön maaliskuussa 2018 julkaisema Museopoliittinen ohjelma. Alueellisille vastuumuseoille uusi museolaki tarkoittaa sitä, että alueelliset tehtävät, mukaan luettuina kulttuuriympäristöön liittyvät viranomaistehtävät, tulevat lakisääteisiksi ja sisällytetään entisen asetuksen sijasta suoraan lakiin. Alueellisesta työstä tehdään edelleen nelivuotissuunnitelma, josta neuvotellaan Museoviraston kanssa ja jonka toteutumista Museovirasto myös seuraa.

Kymenlaakson museo ei automaattisesti muutu alueelliseksi vastuumuseoksi, vaan sen omistajat, eli Kotkan kaupungin, oli haettava statusta opetus- ja kulttuuriministeriöltä helmikuussa 2019. Asiaa on käsitelty elinvoimalautakunnassa, jonka tahtotila puolsi selvästi tehtävän hakemista. Lautakunta myös valtuutti museon ilmoittamaan alustavan kiinnostuksensa aluevastuumuseon

tehtävien hoitamisesta Kymenlaakson alueella. Vastaavasti Etelä-Karjalan museo on ilmoittanut kiinnostuksensa hoitaa aluevastuumuseon tehtäviä Etelä-Karjalassa ja aluetaidemuseon tehtäviä myös Kymenlaaksossa, kuten tähänkin asti. Opetus- ja kulttuuriministeriö on kartoittanut kiinnostusta tehtäviin ja selvityksen perusteella tuleva vastuumuseojärjestelmä tulee olemaan rakenteeltaan hyvin samankaltainen ja samojen museoiden hoitama kuin nykyinen maakuntamuseo-, aluetaidemuseo- ja valtakunnallinen erikoismuseo -järjestelmä.

Uusi valtionosuusjärjestelmä tulee edelleen perustumaan laskennallisiin henkilötyövuosiin. Alueellisten tehtävien hoitaminen tulee olemaan vastuumuseoille taloudellisesti kannattavaa, koska niihin kohdistettu valtionosuus on 85 % henkilötyövuoden hinnasta entisen 47 %:n sijaan. Lisäksi uudistukseen on varattu 4 miljoonaa lisärahoitusta, joka kohdistuu alueelliseen työhön ja erityisesti uusien tehtävien hoitamiseen. Tämä tuo museoille mahdollisuuden perustaa uusia vakansseja, joita kipeästi tarvitaan. Kymenlaakson museollekin on uudistuksen myötä tulossa restaurointialan asiantuntijan toimi marraskuussa 2019. Nähtäväksi jää, miten laskennalliset henkilötyövuodet jakautuvat eri museoiden kesken, kun kaikki joutuvat anomaan valtionosuutta uudelleen. Kuilu laskennallisten ja todellisten

”Uskon Kymenlaakson museon kuuluvan voittajiin tai ainakin selviytyjiin.”

henkilötyövuosien välillä on suuri, eikä sitä millään pystytä paikkaamaan 4 miljoonan lisämäärärahalla. Väistämättä tulee valtionosuuksien uusjako, jossa jotkut museot voittavat ja jotkut häviävät.

Uskon Kymenlaakson museon kuuluvan voittajiin tai ainakin selviytyjiin. Korotetut valtionosuudet kohdistuvat henkilötyövuosisiperusteista laskentatavastaan huolimatta tehtäviin, ei henkilöihin. Kymenlaakson museolla on kaksi alueellista tehtävää: alueellinen museotoiminnan edistämistehtävä ja kulttuuriympäristötehtävä, joista jälkimmäinen sisältää arkeologiaan, rakennettuun kulttuuriympäristöön ja tulevaisuudessa toivottavasti myös korjausrakentamiseen liittyvät asiantuntija- ja viranomaistehtävät. Käytännössä tehtäviä hoitaa yksi henkilö per tehtävä. Yhtään henkilötyövuotta ei voi vähentää tai olla huomioimatta poistamatta koko tehtävää.

Kirsi Niku

Museotoimenjohtaja

PUNAISET JA VALKOISET SANKARIHAUTAUKSET JA HAUDAT

KUINKA HAUDATA KAAATUNEET?

Vuonna 1918 niin punaiset kuin valkoisetkin armeijat pyrkivät hautaamaan kaatuneensa asianmukaisesti, sodassa kaatumisen kunniaa ja tärkeyttä korostaen. Onhan kaatunut antanut, kuten sanotaan, suurimman uhrin yhteisen asian hyväksi. Sodan alussa oli epäselvyyttä siitä, miten vainajat haudattaisiin, ja omaiset vastasivat usein kaatuneen siirtämisestä pois taistelukentältä, samoin hautaamisesta. Pian kuitenkin kehitettiin käytäntöjä, joita oli tarkoitus noudattaa kaikkien kaatuneitten kohdalla.

Helmikuun 12. päivänä antoi Punaisen Kaartin ylipäällikkö Eero Haapalainen esimerkiksi Eteenpäin-lehdessä julkaistun tiedonannon, ”että kaatuneet towerimme owat kullakin paikkakunnalla wäliaikaisesti haudattawat weljeshautaan tai mihin omaiset tahtowat, kunnes lopullisen voiton jälkeen toimitetaan waltion puolesta juhlallinen hautaus.” Tiedonannossa Haapalainen myös määritteli uhrin merkitystä: ”Kunnia wallankumouksen sankareille, jotka owat uhranneet werensä Suomen köyhälistön wapautuksen puolesta! Heidän ylewä muistonsa on lähtemättömästi piirretty tämän kansan suuren wallankumouksen historiaan, ja se tulee wielä elämään heitä onnellisempien jälkipolwienkin huulilla!”

Ilona Pajari

Ilona Pajari on valtiotieteiden tohtori ja sosiaalihistorian dosentti sekä tietokirjailija, jonka erikoisalaa on suomalaisen kuoleman historia. Pajari on tutkinut sankarikuolemaa, sankaruutta, hautajaisten ja hautausmaiden historiaa sekä tunnustuksetonta kuolemankulttuuria. Hän on myös Suomalaisen kuolemantutkimuksen seuran puheenjohtaja.

Kymiläisiä punakaartilaisia. Yhteensä kymiläisistä sai surmansa noin 450 henkilöä. Tiedossa ei ole, kuinka kuvan miehille kävi.

Kuva: Emil J. Suhonen, Kymenlaakson museo.

Olen määrännyt, että kaatuneet toverimme ovat tullaan paikatulla mälläiläisesti haudattavat veljeshautaan tai mihin omaiset tahtovat, kunnes lopullisen voiton jälkeen toimitetaan valtion puolesta juhallinen haudaus.

Toverii! Suomen työväen Punaisen Kaartin miehet! Edessäme on vielä uusia taisteluja, rasitusta ponnistuksia ja uhrauksia. Mutta voitto laukee työtätelevälle kansalle, eikä kansan verivihollisille, joita ovat meitä orjinaan pitäneet!

Taistellaa, kuten tähänkin asti! Valloittakaa tässä maassa kansalle laitti valta, työntekijälle vapaus ja korkeimman elämäsjärjestyksen oikeus!

Eero Haapalainen
Punaisen Kaartin Ylipäällikkö.

Eteenpäin-lehdessä ilmestyneet Punaisen Kaartin ylipäällikkö Haapalaisen ja rykmentin-päällikkö Sundmanin kirjoitukset.

ILMOITUKSIA

Sen johdosta,

että nykyinen suuri vapaustaistelu vaatii meidän tovereista uhreja ja että tulevat sukupolvetkin muistaisivat, kaatuneet toverimme haudataan, sitävarten varattuun veljeshautaan Kuusankosken, ennemmin valmistamaan, tehtaan aiottuun hautausmaahan, joka sijaitsee Köörin torpan luona olevalla kankaalla. Mutta ett'emme rajoittaisi kenenkään yksilön uskonnon käsitteitä, olemme myöskin Valkealan kirkkomaalta varanneet erityisen maa-alueen tovereiden hautaamista varten.

Edelläolevan johdosta määrätään Kuusankosken ja Voikan paikallis esikuntia kiireellisesti asettamaan komitean joka huolehtii kaikista hautausta koskevista seikoista.

Kouvola 9. III. 18.

Oskari Sundman.

Rykmentin päällikkö.

Aaretti Sundström.

Rykmentin kirjuri.

Hautajaisten kulusta tai sisällöstä tiedonanto ei erikseen määrännyt, samoin jätettiin avoimeksi veljeshautojen sijainti. Tarkennuksia seurasi maaliskuun alussa, jolloin Eteenpäin julkaisi 12.3. Kymintehtaitten rykmentin-päällikkö Oskari Sundmanin ilmoituksen:

"Sen johdosta, että nykyinen suuri vapaustaistelu vaatii meidän tovereista uhreja ja että tulevat sukupolvetkin muistaisivat, kaatuneet toverimme haudataan, sitävarten varattuun veljeshautaan Kuusankosken, ennemmin valmistamaan, tehtaan aiottuun hautausmaahan, joka sijaitsee Köörin torpan luona olevalla kankaalla. Mutta ett'emme rajoittaisi kenenkään yksilön uskonnon käsitteitä, olemme myöskin Valkealan kirkkomaalta varanneet erityisen maa-alueen tovereiden hautaamista varten. Edelläolevan johdosta määrätään Kuusankosken ja Voikan paikallis esikuntia kiireellisesti asettamaan komitean joka huolehtii kaikista hautausta koskevista seikoista."

Vuonna 1966 kerätty muistitieto korostaa sankarihautajaisten yhteisiä piirteitä:

"Kun Kotkassa punakapinan aikana haudattiin kaatuneita punakaartilaisia, tapahtui niistä ainakin muutama juhlavasti. En tässä yhteydessä puhu hautajaisten kokonaisuudesta vaan erästä niiden yksityiskohdasta. Katuja pitkin verkkaasti etenevän ruumissaattueen etunenässä kulki soittokunta, joka soitti ytimiin käypää surumarssia – kaunista – valittavaa ja todella surua ilmaisevaa musiikkia, Chopinin surumarssia. Soittokuntaa johti arvokkaasti astellen, muistaakseni siviilipukuun pukeutuneena, tunnettu kotkalainen kapellimestari Taskinen. – Kun myöhemmin, valkoisten saatua Kotkan

***”Pyrkivät hautaamaan kaatuneensa asianmukaisesti,
sodassa kaatumisen kunniaa ja tärkeyttä korostaen.”***

haltuunsa – ja sitäkin myöhemmin – suojeluskuntien aikana, haudattiin valkoisia sankarivainajia ja heitä saatettiin lepoon ja rauhaan, – kaikui jälleen pitkin katuja valittava, ytimiin käypä surumarssi. Tämä sävelmä oli Chopinin surumarssi – ja soittokuntaa johti – valkoisten asuun pukeutuneena – kapellimestari Taskinen. Molemmilla hautajaisilla oli yhteistä Kuolema, saattue, kadut, sävelmä – ja kapellimestari Taskinen. En tiedä miksi silloin poikana panin tämän seikan merkille ja miksi se jäi mieleeni.” (SKS 1918 16:20.)

SANKARUUDEN KOROSTAMINEN

Maa saattoi olla jakaantunut poliittisesti, mutta kuolemankulttuuri oli Suomessa vuonna 1918 yhteinen ja tunnettu. Sanomalehtien hautajaiskuvauksista ilmenee, että punaisten hautajaisissa nähtiin papin suorittamia kristillisiä ruumiinsiunauksia ja hautapaikaksi valittiin kristillinen hautausmaa. Täydellistä erontekoa aiempaan ei tehty, eikä välttämättä osattu kaivatakaan. Juhlallisten hautausten tärkeys korostuu, kun tiedämme, miten yhteiskunnallinen arvoasteikko näkyi rauhan ajan hautajaisissa: merkkihenkilöt haudattiin suuren saattoväen ja mahtavien pitojen kera, siinä missä köyhimmillä oli tuskin varaa kahvittaa arkunkantajat. Punaisten sankarihautajaisissa yhdistyi sotilaallisen taistelun korostaminen – mahdollisuuksien mukaan hautajaisissa soitti torvisoittokunta ja hautajaissaatossa marssi aseistettuja punakaartilaisia – sen esille tuomiseen, että kyseessä olivat merkkihenkilöt.

Valkoisten sankarihautajaisista on Juha Poteri tehnyt erinomaisen väitöskirjan Sankarihaudaus vapaussodassa. Poteri korostaa sitä, miten myös valkoisten keskuudessa vallitsi sodan alussa hämmennys sen suhteen, miten kaatuneiden kanssa toimittaisiin. Sittenkin kehitettiin kaatuneiden evakuoinnin käytäntöjä ja erityisesti sankarihautajaisten ohjelmaa. Poterin mukaan sankarihautajaisissa voitiin tehokkaasti selvittää saattoväelle sodan merkitystä ja päämääriä omista lähtökohdista käsin.

Valkoisten sankarihautaukset järjestettiin yleensä kirkossa. Olihan papisto useimmiten valkoisten kannalla, ja paikkakunnan merkkihenkilöt oli totuttu siunaamaan kirkossa, ei haudalla. Papiston lisäksi hautajaisissa puhuivat paikallisyhteisön johtohahmot. On sanottu, että valkoisissa sankarihautauksissa erityisen moni innostui liittymään taisteluun. Kaatuneiden uhrin ja isänmaan asian korostaminen tunnelmallisissa puitteissa vetosivat ihmisiin.

Lauri Pohjanpään 26.2.1918 kirjoittama runo Sotaurkous, joka on myös sävelletty, mainitaan monien valkoisten sankarihautajaisten ohjelmassa. Se oli suosittu myös toisen maailmansodan aikana kaatuneiden kuolinilmoituksissa, varsinkin säkeet: ”Itsellemme/ voittoa pyydä me emme,/ Isänmaan tähden/ katso me kamppailemme./ Riemuiten uhriks/ annamme henkemme lunnaan,/ kun vain Vapaus/ käy yli hautamme kunnaan!//” Runo oikeastaan

Valkokaartilaisia. Vuoden 1918 tapahtumiin liittyen valkoisista sai kaikkiaan surmansa runsas 5 000 henkilöä.

Kuva: kuvaaja tuntematon, Kymenlaakson museo.

Syyskuussa 1933 paljastettu valkoisten muistomerkki Kymi-yhtiön ammattikoulun edessä Kuusankoskella. Tämän Vapaudenpatsasnimisen veistoksen on suunnitellut Eric O. W. Ehrström.

Kuva: Jussi Pitkänen, Poikilo-museot.

tiivistää valkoisen sodantulkinnan: valkoinen armeija on epäitsekästi puolustamassa isänmaata, jota uhkaavat sorto ja saasta. Oli paljon ihmisiä, joille asia ei varsinkaan sodan alussa ollut täysin selvä. Heille tuli kertoa sodasta, uhkista, joita sillä torjutaan, ja myös vihollisen raakuudet mainittiin kirkoissa toistuvasti.

Sodan alussa kummallakin puolella kaatuneiden määrä oli suhteellisen pieni, joten vainajat voitiin kuljettaa kotiseudulleen tai muuhun soveliaaseen paikkaan haudattaviksi. Ihmiset olivat vielä tuolloin tottuneet varsinkin maaseudulla hautamaan omaisensa itse, joten vainajan toimittaminen kotiin oli monelle tärkeää. Valkoiset organisoivat evakuoitua edeltävän kaatuneiden huollon, missä kaatuneet koottiin evakuoimiskeskuksiin – ”ruumiskanslioihin” – ja toimitettiin sieltä eteenpäin, kuten myöhemmin toisessa maailmansodassa. Punaisilta ei tunneta aivan vastaavaa käytäntöä. Toisaalta kaatuneiden hautaaminen nimenomaan oman pitäjän kirkkomaahan ei tunnu olleen punaisille kaikkein oleellisin kysymys. Perustettiinhan sankarihautausmaita myös hautausmaiden ulkopuolelle, kuten Tampereen Pyynikille ja Helsingin Mäntymäelle.

”Sankarihautajaisissa voitiin tehokkaasti selvittää saattoväelle sodan merkitystä ja päämääriä omista lähtökohdista käsin.”

V. 1918 Muisto Veljeshaudalta 10.6.1928.

Muistotilaisuus punaisten haudalla 10.6.1928. Sodasta on kulunut 10 vuotta.

Kuva: kuvaaja tuntematon, Kymenlaakson museo.

Kotkan valtauksen juhla kauppatorilla 4.5.1918.

Kuva: kuvaaja tuntematon, Kymenlaakson museo.

”Kuolemanrituaalit ovat usein konservatiivisia, ja niissä näkyvät menneisyyden arvostukset ja aktivoituvat vanhat uskomukset.”

OIKEA LEPOPAIKKA

Sotatoimien päätyttyä kaatuneet eivät suinkaan saaneet levätä rauhassa. Esimerkiksi Kouvolassa vangitut punaiset pantiin kaivamaan ylös teloitettuja valkoisia; Viipurissa kaivettiin ylös punaiset sankarihautaan lasketut vainajat ja siirrettiin ”koirien hautausmaalle” valkoisten toimesta. Valkoisia kaatuneita etsittiin ja kuljetettiin kotiseudulleen. Vainajan oikea haupaikka vaihteli kulloistenkin sotilaallisten ja poliittisten suhdanteiden mukaan. Voittaja määräsi, missä kukin lepäsi ja miten hänen tekonsa tulkittiin.

Sotilaallisen uhrin ja sankarillisen taistelun korostaminen oli osa aikakauden henkeä. Olihan maailmansota vuonna 1918 jatkunut jo neljättä vuotta. Tietoja sen tuhoisuudesta saatiin lehdistöstä, mutta samaan aikaan elivät Runebergin ja muiden kansallisten herättäjien luomat sankarimyytit. Niiden alkuperä oli osin antiikissa asti, ja punaisten sankarihautaisissa muistettiin myös Ranskan suurta vallankumousta 1789. Aikakauden kansallisuusaatteeseen kuului ajatus kansakunnan voiman näyttämisestä sodassa; ei voi sanoa, että vuoden 1918 sisällissota Suomessa olisi ollut pakko käydä, mutta myös halua sotimiseen löytyi, kuten muuallakin maailmassa.

Punaisten hauta Kotkan vanhalla hautausmaalla. Sodassa ja sen jälkimainingeissa menehtyi yli 300 kotkalaista.

Kuva: kuvaaja tuntematon, Kymenlaakson museo.

***”Voittaja määräsi, missä kukin lepäsi
ja miten hänen tekonsa tulkittiin.”***

Vuoden 1918 perintönä ajatus kaatuneen sankarin oikeasta lepopaikasta siirtyi lopulta myös puolustusvoimien käytäntöihin. Näin ei kuitenkaan tapahtunut heti puolustusvoimia perustettaessa, vaan vasta talvisodan sytyttyä, jolloin tehtiin ratkaisu – taistelukentälle hautaamisen hyväksi. Tämä ei kuitenkaan tyydyttänyt ”vapaussodan perintöä” vaalineita suojeluskuntia, eikä todennäköisesti niitäkään, joiden omaisia oli siirretty virallisten hautausmaiden ulkopuolella sijaitsevista haudoista kirkkomaille ehkä sangen vastikään.

Vasta tammikuun 24. päivänä vuonna 1940 Mannerheim antoi käskyn kaatuneiden evakuoitinkustusten perustamisesta. Myöhemminkin asiasta käytiin keskustelua ja käytännöt vaihtelivat. Yksi tekijä asiassa oli se, että puolustusvoimien ylimmän upseeriston muodostivat pääosin Venäjällä ja Saksassa koulutuksensa saaneet upseerit. Heille Suomessa vuonna 1918 muodostunut kaatuneiden kotiseudulle hautaamisen käytäntö oli outo. Sen sijaan suojeluskunnat, jotka kantoivat vapaussodan perintöä, pitivät sankarihautoja erityisen pyhinä. Hautaaminen nimenomaan sankarihautoon, ei vain kenttähautoon taistelupaikan läheisyyteen, lienee ollut

tärkeä seikka myös niille, joiden taustalla oli punainen kokemus vuodesta 1918. Rangaistuksenomainen, vanhaan lainsäädäntöön ja ajatteluun perustunut hautaaminen hautausmaan ulkopuolelle, korosti tulkintaa, jonka mukaan punaiset olivat kuollessaan rikollisia. Kun lähdettiin sotimaan ”oikealla” puolella, ei tullut kysymykseen, että hauta olisi sijainnut jossakin metsässä.

Kuolemanrituaalit ovat usein konservatiivisia, ja niissä näkyvät menneisyyden arvostukset ja aktivoidut vanhat uskomukset. Valkoisten sankarihautojen sijoittaminen hautausmaan parhaalle paikalle kirkon viereen korosti vanhaa ajatusta siitä, että se oli arvokkain paikka ja varattu yhteiskunnan tärkeimmille henkilöille. Punaisten hautaaminen hautausmaan ulkopuolelle muistutti ajatuksesta, että yhteiskunnan sääntöjä vastaan rikkoneet ja muut ulkopuoliset kuuluivat kuolemassa sinne. Myöhemmän sovinnon ja anteeksiannon symbolina punaisia vainajia on vuosikymmenien mittaan siirretty tavallisille hautausmailla. Suomalaisen kuolemankulttuurin historiasta kertoo ehkä eniten juuri se, että hautapaikkaa muualla kuin luterilaisen seurakunnan hautausmaalla ei useinkaan ole pidetty ”oikeana”. **T**

FAKTA

Oletko kuullut Kymenlaaksoon liittyviä tarinoita vuodesta 1918? Haluaisitko kertoa niistä? Kymenlaakson museo ottaa mielellään vastaan kertomuksia aiheesta. Tai löytyykö kätköistäsi vuoteen 1918 liittyviä valokuvia, jotka voisit lahjoittaa museolle?

Ota yhteyttä Elina Pylsy-Komppaan,
elina.pylsy-komppa@kotka.fi.

RUOTSINSALMI-UUTISIA. KESÄN 2018 ARKEOLOGISET KAIVAUKSET.

EI KESÄÄ ILMAN KAIVAUKSIA

Kotkansaarella 2000-luvulla suoritettujen kymmenen arkeologisten tutkimusten ja niihin liittyneiden luonnontieteellisten analyysien ovat lisänneet ja monipuolistaneet tietämystämme Ruotsinsalmen merilinnoituksen (1790–1855) historiasta. Suurin osa maanalaisesta ja -päällisestäkin Ruotsinsalmesta on tuhoutunut viimeistään Kotkan kaupunkia (1879–) Kotkansaarelle rakennettaessa, mutta erityyppisten maankäyttöhankkeiden yhteydessä on käynyt ilmi, että Kotkansaaren maaperässä on säilynyt

vielä yllättävän paljon linnoituksen historiaan liittyviä kerroksia, rakenteita ja löytöjä.

Ei kesää ilman kaivauksia! Näin voisi perustellusti todeta tämän päivän arkeologisesta tilanteesta Kotkansaarella. Erilaisia, laajuudeltaan ja luonteeltaan toisistaan suurestikin poikkeavia arkeologisia tutkimuksia on Kotkansaarella suoritettu lähes vuosittain läpi koko 2000-luvun. Myös kesän 2018 kaivaukset erosivat toisistaan huomattavasti. Kauppakatu 2:n katualueella

Marita Kykryri

FM Marita Kykryri toimii arkeologina Kymenlaakson museossa. Hän on erikoistunut historialliseen arkeologiaan.

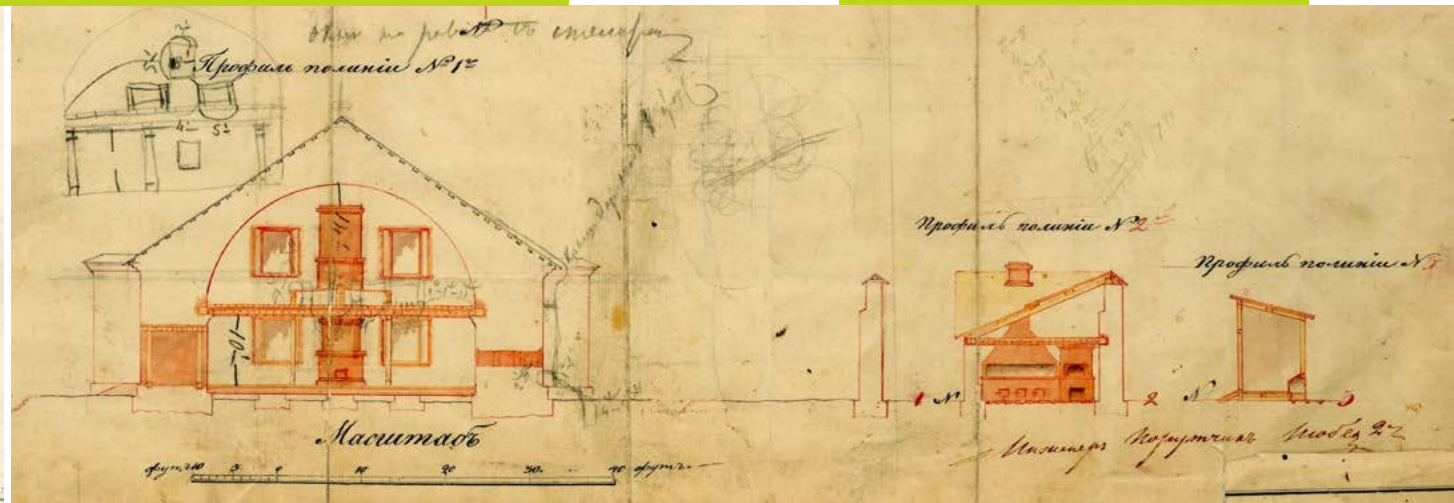
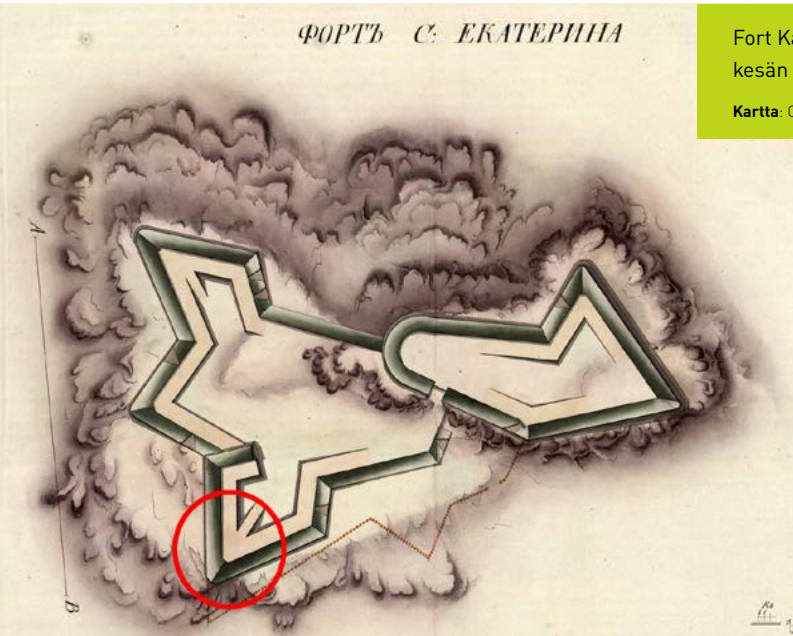
Ote laivaston ammuskellarin muutospiirustuksesta vuodelta 1829. Kaksikerroksiseen kivirakennukseen suunniteltiin sijoitettavan invalidikomppania, vankeja sekä vartijoita, minkä vuoksi rakennukseen oli lisättävä ikkunoita ja tulisijoja. Tontin piha-alueelle rakennettiin myös matalia lisärakennuksia, muun muassa käymälöitä.

Rakennuspiirustus: VIK 170. Ruotsinsalmen linnoitus- ja rakennuspiirustusten arkisto.
Suomen Kansallisarkisto. www.narc.fi/vesa/.

ФОРТЪ С. ЕКАТЕРИНА

Fort Katarinan linnoitus vuonna 1792. Kartalle on merkitty kesän 2018 muurikorjaustyömaan sijainti punaisella ympyrällä.

Kartta: Ote kartasta: F3L. op. 26. d. 1716 s. 15. RGA VMF Pietari.

Kauppakadun kaukolämpöjohtokaivanto.

Kuvat: Marita Kykyri, Kymenlaakson museo.

Jukka Saarela mittaa-
massa kaivannon
rakenteita ja kerroksia.

Ammuskellarin kivistä ja tiilestä muurattuja
rakenteita, joiden lävitse kaukolämpökaivanto
oli vedetty.

Kaivanto oli täynnä tiilensekaista purkujätettä,
joka värjäsi koko ojan oranssinpunaiseksi. Oikealla
kaivannon alaosan seinämässä ammuskellarin
kivistä perustusta.

kaukolämpöjohtotöiden yhteydessä pahoin tuhoutuneen Ruotsinsalmen merilinnoituksen ammuskellarin rakenteet tutkittiin ja dokumentoitiin pikavauhtia kesäkuussa kahden työpäivän aikana. Fort Katarinan linnoituksen alalinnakkeella suoritettiin muurikorjaustöiden yhteydessä konekaivun valvontaa ja dokumentointia huomattavasti kauemmin, peräti kuuden kuukauden aikana toukokuusta aina marraskuulle asti.

LAIVASTON AMMUSKELLARIA DOKUMENTOIMASSA

Kauppakadun kaakkoispäähän kaivetun, vain runsaan metrin levyisen kaukolämpöojan kaivutöiden yhteydessä paljastui paksu tiilensekainen purkujätekerros sekä tiili- ja harmaakivirakenteita. Rakennuksen perustusten jäännökset olivat ehtineet tuhoutua pahoin

”Rikkoutuneet rakenteet olivat yhdistettävissä Ruotsinsalmen merilinnoituksen aikaiseen laivaston ammuskellariin.”

katualueella suoritettujen kaukolämpötöiden vuoksi, mutta historiallisen lähdeaineiston perusteella rikkoutuneet rakenteet olivat yhdistettävissä Ruotsinsalmen merilinnoituksen aikaiseen laivaston ammuskellariin. Runsaan 40 m pituisen kaukolämpökaivannon kaakkoispäästä paljastui rippeitä myös ammuskellaria ympäröineestä tiilestä muuratusta aitarakenteesta.

Laivaston ammuskellari rakennettiin 1790-luvun alussa Ruotsinsalmen varuskunnan harjoituskentän

ja merilinnoituksen pääkirkon välimaastoon. Kivistä muurattu rakennus oli kaksikerroksinen ja pohjaltaan noin 15 m x 22 m. Ammuskellaria ympäröi kivetty oja sekä hieman kauempana tiilestä muurattu aita. Rakennus on historiallisten karttojen ja piirustusten perusteella ollut käytössä runsaat 60 vuotta, ja se esiintyy vielä vuonna 1854 laaditussa Ruotsinsalmen sataman pääsuunnitelmassa. Seuraavana vuonna englantilaisten laivasto teki Krimin sodan melskeissä hävitysretken Kotkansaarelle, minkä yhteydessä poltettiin ja tuhottiin jotakuinkin kaikki Kotkansaarella sijainneet siviili- ja sotilasrakennukset. Hävitykseen liittyvää palojätettä oli havaittavissa paikoitellen myös dokumentoidun kaukolämpökaivannon pohjalla sijainneiden rakenteiden päällä. Tutkimusten ja mittausten jälkeen nykyisen Kauppakadun alla sijaitsevat rakenteet jätettiin paikoilleen, niihin

”Kaivaukset täydentävät tietämystämme Kotkansaaren merilinnoituksen historiasta.”

sen enempää kajoamatta. Arkeologista esineistöä purkujätteen täyttämästä kaivannosta ei löytynyt.

VALVONTATÖISSÄ FORT KATARINAN ALALINNAKKEELLA

Katariinan Meripuiston alueella sijaitseva Fort Katarina toimi Ruotsinsalmen merilinnoituksen (1790–1855) aikana Kotkansaaren keskuslinnakkeena. 1790-luvulla kalliomaastoon rakennettu puolustusvarustus koostuu pohjoisesta ylä- ja sen eteläpuoleisesta alalinnakkeesta, jotka aikoinaan hallitsivat tykkeineen nykyistä Katariinanniemeä ympäröivää merialuetta. Fort Katarinan linnoitus rakennettiin noin 210 m x 150 m:n laajuiseksi kokonaisuudeksi ja sen alueelle oli vuonna 1798 sijoitettu yhteensä 21 erikokoista tykkiä.

Museovirasto aloitti vuonna 2007 Kotkansaarella Ruotsinsalmen aikaisten linnoituslaitteiden korjaus- ja kunnostustyöt, joihin liittyi myös linnoituksen historiaa esittelevän Katariinan polun uudistaminen. Ensimmäinen Katariinanniemen korjauskohteista oli Fort Katarinan ylälinnake (2007–2011), jonka korjausta seurasivat patteri Katariinan kunnostustyöt (2011–2015). Fort Katarinan alalinnakkeen korjaustöitä tehtiin Museoviraston ohjauksessa vuosina 2013–2015,

jonka jälkeen töissä seurasi kahden vuoden katkos. Sen aikana, vuonna 2016, sai Katariinan polku nykyisen uudistetun asunsa. Korjaustöiden vetovastuun siirryttyä Kotkan kaupungille, jatkuivat työt kaupungin puistotoimen ohjauksessa linnoituksen alalinnakkeen muureilla toukokuussa 2018. Alalinnakkeen korjaustyöt tullaan saattamaan loppuun vuoden 2019 aikana.

Vuoden 2018 töissä keskityttiin Fort Katarinan alalinnakkeen maanpuoleisen kaakkoisosan eskarppimuurin korjaustöihin. Niihin liittynyt arkeologinen työ oli pääosin konekaivun valvontaa, jota suoritettiin niin linnakkeen vallien maataytön poistamisen kuin eskarppimuurin esiin kaivamisen yhteydessä. Mainitut toimet edelsivät varsinaisia muurikorjaus- ja muuraustöitä. Maamassojen alta paljastuneita rakenteita, samoin kuin työmaan eri työvaiheitakin dokumentoitiin valokuvaamalla, minkä lisäksi töiden yhteydessä tehtiin myös arkeologisten rakenteiden mittausta- ja kartoitustöitä.

Alalinnakkeen vallien maa-aineksen poiston jälkeen eskarppimuurin päältä paljastui paikoitellen hyvin huonokuntoisen tiilimuurin jäännöksiä sekä useita tiilestä muurattuja vahvikerakenteita. Linnakkeen eskarppimuuri oli perustettu suoraan kalliolle, jonka pintaan kivimuurin juurelle oli hakattu kaksi matalaa

Tiilirakenteet olivat säilyneet parhaimmassa kunnossa linnakkeen maanpuoleisessa päässä vallin täyttömaan alla.

Kuva: Marita Kyyri, Kymenlaakson museo.

- ◀◀◀ Eri-ikäistä kiveä odottamassa käyttööän muurikorjaustyömaalla. Taustalla Mussalon satama.
- ◀◀ Eskarppimuurin edustan kalliin runsaat kaksisataa vuotta sitten hakattu vesikouru toimi edelleen moitteettomasti siirtäen maakerroksista tiheän kosteuden loittomaksi muuratusta rakenteesta.
- ◀ Muurikorjaustyömaa alkuvaiheessa.

- ◀◀ Eija Naakka harjaa esiin eskarppimuurin päällystän tiilimuurausta.
- ◀ Valmiiksi korjatun ja muuratun eskarppimuurin päälle muotoiltiin töiden lopuksi koneellisesti yhtenäinen maavalli.

Kuvat: Marita Kyyri, Kymenlaakson museo.

kourua, todennäköisesti estämään kosteuden kerääntymistä liian lähelle muurattua rakennetta. Alalinnakkeen välittömässä läheisyydessä sijaitsee myös erikäisiä kivimateriaalin työstöön ja kivenlouhintaan liittyviä arkeologisia jäännöksiä, jotka dokumentoitiin ja kartoitettiin muurikorjaustyömaan yhteydessä. Löytöjä ei linnoituskohteen kaivutöiden yhteydessä tavattu, lukuun ottamatta muutamaa vallien täyttömaasta esille tullutta fajanssiastian ja pullolasin palaa sekä tiiliskiviä, joita linnakkeen valleilta löytyi yllin kyllin.

UUTTA TIETOA RAKENTAMISESTA

Vaikka kesän 2018 arkeologiset kaivaukset olivat löydöttömiä ja luonteeltaan enemmänkin rakennusarkeologisia tutkimuksia kuin perinteisiä maa-arkeologisia kaivauksia, täydentävät ne omalta osaltaan

tietämystämme Kotkansaaren merilinnoituksen historiasta. Kauppakadun kaukolämpöjohtotyömaan tutkimusten yhteydessä saatiin selvitettyä merilinnoituksen laivaston ammuskellarin sijainti ja dokumentoitua osia rakennuksesta, joskin arkeologisten jäännösten rikkoisuus ja kaivannon kapeus asettivat omat haasteensa suoritettulle dokumentointityölle. Fort Katarinan alalinnakkeen muurikorjaustyömaan yhteydessä saatiin puolestaan mielenkiintoista lisätietoa muun muassa linnoitusrakentamisesta, siihen liittyvistä yksityiskohdista ja ratkaisuista, joita ei linnoitusten yleisluontoisista suunnitelmapiirustuksista ja kartoilta ole yleensä löydettävissä. Lisätietoa linnoitusrakentamisen saloista saadaan todennäköisesti taas ensi kesänä, kun muurikorjaustyöt Fort Katarinan alalinnakkeella jatkuvat. **T**

”Arkeologista esineistöä purkujätteen täyttämästä kaivannosta ei löytynyt.”

LÄHTEET

Airola, Olli 1978. Ruotsinsalmen merilinnoitus ja sen sotilaallinen merkitys. Ruotsinsalmen merilinnoitus 1790–1855:10–84. Kymenlaakson museon julkaisuja no 1. Myllykoski.

Ihatsu, Sanna 2017. Kotkan linnoitusten kehittäminen/1–2. Loppuraportti. Museovirasto.

Kauppi, Ulla-Riitta et al. 2011. Kotkan maa- ja merilinnoitus. Suomalaiset linnoitukset 1720-luvulta 1850-luvulle: 186–237. Toim. Suhonen, V.-P. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Saarijärvi.

RGAVMF 1792. F3L. op. 26. d. 1716 s.15. RGAVMF Pietari. Fort Katarina 1803. Venäjän valtion Merivoimien arkisto, Pietari.

Vangonen, Galina 2013. Aarteita arkistoista – Ruotsinsalmi kartoissa ja piirustuksissa. Rakennettu ranta – Ruotsinsalmesta Kotkan satamaan: 6–37. Kymenlaakson museon julkaisuja 32. Toim. Alén, Vesa et.al. Porvoo.

VeSa. Ruotsinsalmen linnoitus- ja rakennuspiirustusten arkisto. Suomen Kansallisarkisto. <http://www.narc.fi/vesa/>

PAVILJONKI VARISSAAREEN

Kymenlaakson museolla ja Kotkansaaren eteläpuolella sijaitsevalla Varissaarella on pitkäaikainen yhteys. Jo 1930-luvulla saareen tuotiin Ruotsinsalmen meritaistelussa vuosina 1789 ja 1790 uponneiden alusten osia ja muita löytöjä. Väli- rauhan aikana saarella paljastettiin toisen meritaistelun muistomerkki. Vuonna 1948 tapahtui iso mullistus, kun välänparannustöissä löytyi hylky. Se on myöhemmin tulkittu venäläisen fregatti Sankt Nikolain jäännökseksi. Hylystä nostettiin suuri joukko rungon rakenneosia ja tykkejä, jotka asetettiin esille Varissaarella sijainneelle vanhalle tanssilavalle. 1960-luvulla saareen rakennettiin kahvila ja kaksi katosta, joihin hylkyosat siirrettiin.¹ Ennen niille tarkoitettujen vajojen rakentamista käytiin 1960-luvun sanomalehdissä välillä kiivastakin sananvaihtoa osien kohtalosta ja niiden konservointitarpeesta, kuten museon arkistosta löytyvät lehtileikkeet todistavat. Varissaaren lisäksi tykinputkia päätyi lainoina moneen muuhunkin paikkaan, muun muassa Kymminlinnassa toimineeseen varuskuntaan ja Haminaan Bastionin muurinharjalle. Näiden paikkojen lisäksi tykinputkia löytyy lisäksi sekä Kotkan kaupungin että ulkopuolisten toimijoiden varastoista, joten niiden käsittely on ollut nykynormeihin verrattuna väljää. Sama koskee puisia rakenneosia, joista sahatusta materiaalista tehtiin 1960-luvulla esimerkiksi muistoesineitä kaupungin käyttöön.

Kymenlaakson museo siirtyi Kotkan kaupungin ylläpidettäväksi vuonna 1967 ja alkuvuosina Varissaaren uusien näyttelyvajojen ylläpito oli aktiivista. Osia esimerkiksi tervattiin 1970-luvulla vuosittain ja työhön osallistui museon kahden työntekijän lisäksi museolautakunnan jäseniäkin. Vuosien vierieissä vajat kuitenkin rapistuivat, vajoihin ripustetut kuvataulut haalistuivat ja rispaantuivat ja kasvillisuuskin alkoi piirittää syrjäisempää, notkelmaan rakennettua vajaa. Vuosina 1949–1950 nostettuja hylkyosia oli yritetty konservoida, mutta tuolloin vedenalaislöydöille ei vielä ollut vakiintuneita konservointimenetelmiä. Suurin osa nykyisin hylkyosissa ja etenkin tykinputkissa näkyvistä vaurioista on todennäköisesti syntynyt varsin nopeasti noston jälkeen.

Vajat omistava Kotkan kaupunki on toki ollut tietoinen niiden rapistumisesta, mutta investointitarpeet ovat kunnissa loputtomia ja Varissaari on saanut odottaa vuoroaan. Akuutein ongelma oli 1960-luvulla rakennetun kahvilan terassille asetetut laivatykit puisine lavetteineen. Alkuperäiset lavetit kannattelivat raskaita tykinputkia ja sään armoilla oleva puu jatkoi väijäämättä hajoamistaan. Viimeistään 2000-luvulle tultaessa tykit muodostivat suoranaisten turvallisuusriskien kahvilan asiakkaille. Jonain päivänä voisi kuulua yksi kova rasahdus ja raskas putki vierähtäisi vieressä istuvan pahaa-aavistamattoman kahvila-asiakkaan

Vesa Alén

FM Vesa Alén on Kymenlaakson museon kokoelmista vastaava intendentti.

Varissaaren vajan sisätilaa syksyllä 2017.

Kuva: Jaana Kataja, Kymenlaakson museo.

päälle. Tähän saatiin parannus vuonna 2009, kun alkuperäiset lavetit korvattiin kopioilla. Museon käytössä oli onneksi valokopioita alkuperäisten lavettien piirustuksista. Museomestarit Heikki Salmela ja Janne Ruohonen rakensivat edeltävän talven aikana laveteista tarkat kopiot ja ne vaihdettiin tykinputkien alle. Näin saatiin korjattua merkittävä henkilöturvallisuusriski.

2000- ja 2010-luvulla museon ja Kotkan kaupungin tilapalvelun Varissaareen tekemien tarkastuskäyntien yhteydessä todettiin toistuvasti vallitseva tilanne: hylynosia sisältävät vajat ovat osin huonokuntoisia ja täysin vanhentunut tapa esitellä saaren vieressä levittäytyvää suurta meritaistelualuetta. Nykyisessä asussaan ne enemmänkin heikentävät kuin kohentavat käyntikokemusta Varissaaressa ja herättävät harmistusta ja kielteisiä mielikuvia kulttuuriperinnön hoidosta. Pelkkä siistiminen ja täydentäminen eivät riitä tekemään vajoista näyttelykohdetta, joka kelpaisi nykyhetken Varissaaren-kävijälle.

Hylynosaongelmaa lähdettiin ratkomaan laatimalla vuosina 2016–2017 tarveselvitys. Siinä todettiin keho nykytilanne ja ehdotettiin kahden vajan korvaamista yhdellä hieman aiempaa pienemmällä rakennuksella, joka sai samalla työnimen ”paviljonki”. 1960-luvulla rakennetut vajat ovat paitsi näyttely-, myös varastorakennuksia, joissa hylynosia säilytetään paremman tilan puutteessa. Uuden rakennuksen on tarkoitus olla yksiselitteisesti näyttelyrakennus, jonne pääsee esteettä sisään. Samalla suurin osa hylynosista siirretään mantereelle ja Varissaareen jää vain valikoitu joukko ilmailusuvoimaisimpia osia. Uuden rakennuksen antamasta

sääsuojusta on tarkoitus tulla hieman parempi kuin nykyisestä, muun muassa estämällä lumen tuiskuttamisen sisään, mutta rakennus pysyy tulevaisuudessakin lämmittämättömänä. Pienimuotoiseen näyttelyyn ei ole myöskään tulossa mitään monimutkaista tekniikkaa tai rakenteita. Menneet vuosikymmenet ovat osoittaneet, että raskaisiin ylläpitotoimiin ei kaupungilla tai museolla ole sen enempää rahaa kuin työaikaakaan.

Kun tarveselvityksellä oli osoitettu uuden paviljonkirakennuksen tarpeellisuus, tehtiin toteutuksesta yksityiskohtaisempi hankesuunnitelma kustannusarvioineen, joka hyväksyttiin Kotkan kaupunginhalituksessa 22.10.2018. Uusi paviljonki on tarkoitus toteuttaa vuosina 2019–2020. Sen paikaksi on valittu ravintola Vaakun vieressä olevan suuremman varastovajan paikka, jolloin se on helposti kaikkien saarella kävijöiden saavutettavissa. Hylynosien lisäksi paviljonkiin tulee tietoa hylyistä, viereisellä merialueella käydyistä suurista meritaisteluista ja sodan päätyttyä Venäjän keisarikunnan seudulle rakentamista suurista linnoituksista, onhan Varissaaressa myös Fort Elisabetin raunioituneita valleja. Paviljongin konkreettinen toteuttaminen alkaa todennäköisesti kaikkein vaativimmalla tehtävällä syksyllä 2019, kun nykyiset vajat puretaan ja ylimääräiset hylynosat kuljetetaan mantereelle. Osat ovat niin suurikokoisia, että niiden siirtäminen vaatii rakennusten samanaikaista purkamista. Yleisölle paviljongin pitäisi avautua kesällä 2020. Samana vuonna paviljongin valmistumisen kanssa Merikeskus Vellamossa avataan Ruotsinsalmen taisteluista ja Ruotsinsalmen merilinnoitusta esittelevä näyttely. **T**

Varissaaressakaan ei ole aina kesä. Ravintolan terassi lumituiskussa 8.3.2010.

Kuva: Janne Ruohonen, Kymenlaakson museo.

”Uusi paviljonki on tarkoitus toteuttaa vuosina 2019–2020.”

¹Mertanen, Tiina: ”Muuten me olemme sitä mieltä, että museo on Kotkaan saatava”. Kymenlaakson maakuntamuseo 1927–1997. Kymenlaakson maakuntamuseo 70 vuotta. Kotka 1997.

KOTKAN KAUPUNGIN KUVATAIDEOHJELMA, KUVATAIDE KAUPUNKILAISTEN PALVELIJANA

Kotkan kaupungin uuden kuvataideohjelman laatimisen taustalla oli Kymenlaakson museon tarve täydentää museon kokoelmaohjelmaa taidekokoelman osalta. Kotkan kaupungin taidekokoelma siirtyi Kymenlaakson museon hallintaan vuonna 2015. Kuvataiteen lisääminen museon kokoelmaohjelmaan ja kuvataidenäyttelyiden konseptin kehittäminen ovat suunnitelmallisia askeleita kohti taidemuseon tehtäviä, joita Kymenlaakson museo on ottanut hoitaakseen itsenäisen taidemuseon puuttuessa Kotkasta. Edellinen, Kotkan kulttuuritoimen laatima kuvataideohjelma on vuodelta 2004.

Kuvataideohjelmaa ei tehnyt yksi taho, vaan kaikki Kotkan kaupungin kuvataidetta tuottavat ja hankkivat yksiköt sekä kuvataiteen tekijät ja kuluttajat. Kuvataiteen ohjausryhmään kuuluivat kaupunginarkkitehti Leila Hietala, amanuenssi Mirkka Kallio, kulttuurijohtaja Antti Karjalainen, kaupunginpuutarhuri Heikki Laaksonen, kuvanveistäjä Olli Mantere, museotoimenjohtaja Kirsi Niku, Kotkan taiteilijaseuran puheenjohtaja Helena Paakkinen, kuvataiteilija Johanna Rotko ja nuorisotoimenjohtaja Leena Ruotsalainen.

Mirkka Kallio

Mirkka Kallio on Kymenlaakson museon amanuenssi. Hän huolehtii Kotkan kaupungin taidekokoelmasta ja järjestää näyttelyitä.

Osana UPEA-taidefestivaalia Kotkaan maalattiin syksyllä 2018 kaksi uutta seinämaalausta eli muraalia. Vladimir Manzhosin Kymenlaaksonkadulle maalaaman teoksen toteuttamisessa olivat mukana Asunto Oy Kotkan RM-Talo, Kotkan kulttuuritoimi, Tikkurila ja Pintaväri.

Kuva: Mirkka Kallio, Kymenlaakson museo.

Ohjelmassa otetaan kantaa sekä kaupungin kuvataidekokoelman hankintaperiaatteisiin että korjausrakennushankkeiden taidehankintoihin. Tärkeä osa Kotkan kaupungin kuvataidetta ovat ulkoveistokset ja puistotoimen luoma veistospromenadi, jota on aktiivisesti kasvatettu joka vuosi. Myös ulkoveistokset oli tarpeen ottaa mukaan Kotkan kaupungin uuteen kuvataideohjelmaan.

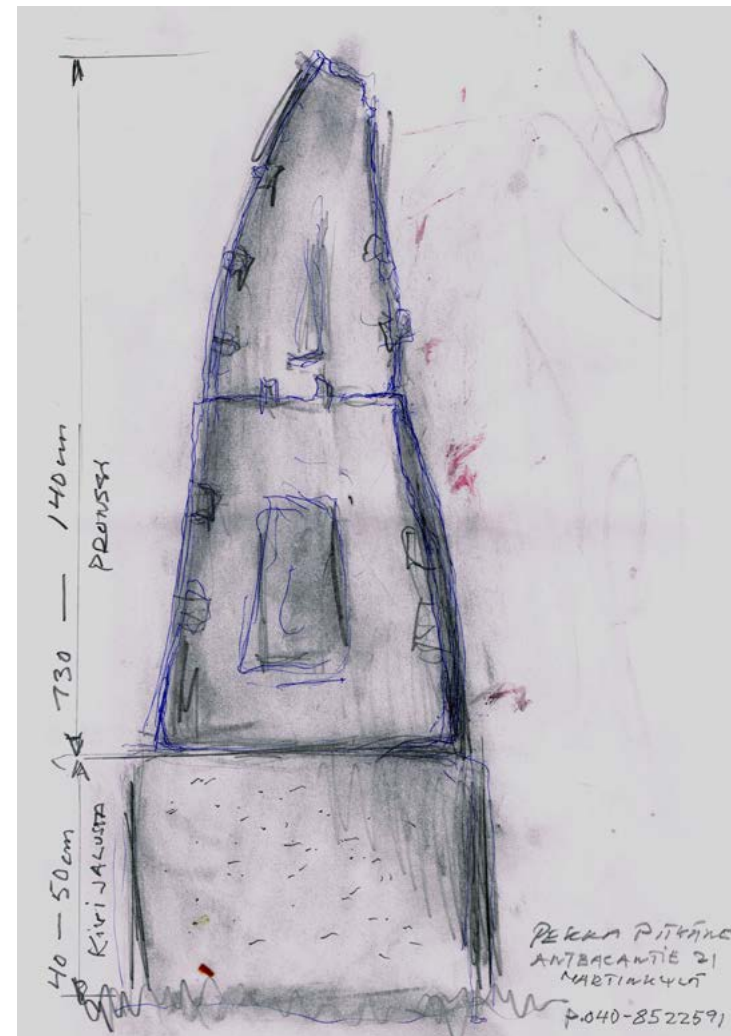
Kotkan kuvataideohjelman tarkoituksena oli rakentaa yhteistyöhön pohjautuva yhteinen näkemys siitä, kuinka kuvataide voi palvella yleisöä, hyödyttää taloudellisesti kotkalaisia taiteilijoita ja edistää kaupungin hyvinvointia sekä elinvoimaa. Kuvataideohjelma pohjautui ”Kulttuurin tiekarttaan” eli Kotkan kulttuuristrategiaan, jonka kantavana teemana on yhdessä tekeminen. Prosessin aikana järjestettiin kaksi kaikille avointa kuvataidepäivää, jolloin yleisö sai kommentoida ja esittää ehdotuksia kuvataideohjelmaan. Yleisön näkökulmia kartoitettiin myös ohjelmaan taustatietoa antaneen kyselyn avulla.

Kotkan kaupungin eri yksiköt tekevät yhteistyötä kuvataidetoiminnassa. Kukin yksikkö on profiloitunut omalla tavallaan. Vastuut ja rahoitus jakautuvat eri yksiköille. Kymenlaakson museo hoitaa ja kartuttaa kaupungin taidekokoelmaa ja järjestää taidenäyttelyitä

Merikeskus Vellamossa, Vellamon tietokeskuksen galleriassa ja kaupunginkirjaston tiloissa. Kaupungin puistotoimi vastaa veistospromenadista ja tekniset palvelut uudis- ja korjausrakentamiseen liittyvistä taidehankinnoista ja nuorisotoimi tuottaa yhteisöllistä taidetta esimerkiksi yhteisötalo Messissä ja ulkotiloissa. Kaupungin yleinen kulttuuritoimi edistää ja tukee kuvataidetta erilaisin avustuksin.

Elinvoimalautakunnan myöntämien avustusten yhteissumma on vuosittain 99 000 €. Avustus jakautuu ammattitaiteilijoille suunnattuun työskentelyapurahaan (16 500 €), taiteilija ja kaupunkiyhteisö -apurahaan (16 500 €) sekä tapahtuma-avustuksiin (yhteensä 66 000 €). Avustusbudjetin lisäksi voidaan tarjota tiloja taiteilijoiden käyttöön omakustannushintaan tai korvauksetta. Elinvoimalautakunnalla on oikeus myöntää myös harkinnanvaraisia avustuksia tai palkintoja. Rakennushankkeisiin liittyviä taidehankintoja on tehty prosenttiperiaatetta mukaillen. Veistospromenadin kehittämiseen on käytetty keskimäärin 30 000 € vuodessa, mihin sisältyvät maatyöt ja mahdollinen valaistus. Kaupungin taidekokoelman hankintamääräraha on ollut 7 000–10 000 € vuosittain. Nuorisotoimi on toteuttanut yhteisötaidetta avustuksin ja yhteistyöllä eri yhteisöjen kanssa.

T

Pekka Pitkäsen Kotkan kilveksi nimetty veistos paljastettiin kesäkuussa 2018 Isopuistossa osana veistospromenadia. Kuvassa teoksen luonnos.

Kuva: Mirkka Kallio, Kymenlaakson museo.

FAKTA

[Kotkan kaupungin kuvataideohjelma](#)

KAKSI UUTTA KASVOA

Elina Pylsy-Komppa

TERVEHDYS TÄÄLTÄ ARKISTOJEN KÄTKÖISTÄ!

Olen Kymenlaakson museon uusi tutkija, jonka tehtävänä on kuva- ja asiakirjakokoelmien hoito. Olen koulutukseltani folkloristi. Ensimmäiset kuvakokoelmiin liittyvät työkokemukseni poimin Lahden Hiihtomuseosta, jossa työskentelin mäkihyppyperinteeseen liittyvässä digitointihankkeessa. Sitten lumi vaihtui veteen ja aloitin työt Merikeskus Vellamossa Suomen merimuseon riveissä. Merihistoriallisen kuva- ja arkistoaineiston parissa

vietettyjen vuosien jälkeen siirryin Vellamossa Kymenlaakson museon puolelle, jossa työskentelin ensin Merivartiomuseon kuvien parissa. Myöhemmin työsarkani leveni nykyiseen laajuuteensa koskemaan kaikkea maakuntamuseon arkistoihin tallennettua aineistoa. Työtä riittää, sillä Kymenlaakson museon kuvakokoelmiin kuuluu yli puoli miljoonaa valokuvaa, jotka kertovat tarinaansa Kymenlaakson maakunnan menneisyydestä. Omat arkistolaatikkonsa meiltä saavat myös Suomen merivartioston historiaan liittyvät kuvat ja asiakirjat. »

Aloitin työt Kymenlaakson museossa Merivartiomuseon projektitutkijana vuonna 2016. Taustalla näkyvät Merivartiomuseon museolukset Merikeskus Vellamon laiturissa.

Kuva: Lasse Lehtinen,
Kymenlaakson museo.

Kuva-arkisto on valtakuntaani. Kymenlaakson museon kuvakokoelmissa on yli puoli miljoonaa kuvaa.

Kuva: Lasse Lehtinen, Kymenlaakson museo.

Olen kasvanut Keski-Suomessa ja opiskellut Helsingissä, joten Kymenlaakson alue oli minulle ennalta tuntematonta. Kuitenkin kuva kavalta maakunnan historia, kadut, kylät ja maisemat tulevat tutummiksi ja syventävät paikallistuntemusta, josta on iso etu näissä tehtävissä.

Työviikkoihini sisältyy paljon kokoelmanhoidon perustyötä. Museolle tarjotaan runsaasti kuvia ja minun tehtäväni on arvioida, mitkä niistä tallennetaan osaksi kokoelmiamme. Valintaa sanelevat kokoelmamme painopisteet, joita ovat esimerkiksi Kymijoen ja meren hyöty- ja virkistyskäyttö, satamat, kartanokulttuuri ja elämä saaristossa. Toinen tärkeä seikka on kuvaan liittyvät tiedot. Vaikka sanotaan, että kuva kertoo enemmän kuin tuhat sanaa, niin museossa kuvan historiallista arvoa mittaavat erityisesti ne sanat. Mitä enemmän

kuvassa näkyvistä asioista on tietoa, sen parempi. Kun kuva otetaan museon kokoelmiin, se saa oman numeronsa sähköisessä tietojärjestelmässämme, johon tallennetaan kaikki kuvaan liittyvät tiedot, kuten esimerkiksi kuvauspaikka ja kuvassa näkyvät henkilöt. Tiedot helpottavat kokoelmien hallintaa, kun valtavasta joukosta etsitään kuvia erilaisiin tarpeisiin. Lisäksi kun kuva digitoidaan painokelpoiseksi, sitä voi katsoa tietokoneen ruudulta ja originaali saa olla hyvässä tallessa arkistossa. Kun kувalle tehtävät toimenpiteet ovat valmiit, kuva viedään arkistoon talteen, missä sen säilymiselle on sopivan kuiva ja viileä ilma. Näin varmistetaan kulttuuriperinnön siirtyminen tuleville sukupolville.

Kuvien digitointi lisää vanhojen kuvien saavutettavuutta ja käyttömahdollisuuksia. Museon kokoelmat ovat meidän kaikkien yhteistä historiaa ja omaisuutta, joten digitoinnilla mahdollistetaan se, että kokoelmiin voi tutustua myös kotikoneelta käsin. Kymenlaakson museon kokoelmat ovat selattavissa Suomen muistiorganisaatioiden kokoelmat yhteen kokoavassa Finna-tietokannassa. Lisäksi Kymenlaakson museon kuvia voi ladata Flickr-sivustolta vapaasti käytettäväksi.

Kuvakokoelmista vastaavan tutkijan työpäivät ovat monipuolisia ja niiden parhaita hetkiä ovat asiakas kohtaamiset: Kun lahjoittaja kertoo kuvistaan ja minulla on tutkijana varattu aikaa juuri hänen kuuntelemiseensa. Tai kun autan sukututkijaa löytämään jo edesmenneestä sukulaisestaan kuvan, jonka nähdessään omainen liikuttuu kyyneliin. Tai kun näen historioitsijalle toimittamani kuvat painettuina valmiissa teoksessa ja tiedän ison työn tulleen valmiiksi.

Suurkylän Lauluseura edusti kansallispuvuissaan Suursaaressa vuonna 1907. Tämä ja monia muita Kymenlaakson museon kuvia avattiin verkkoon avoimella lisenssillä vuonna 2018.

Kuva: kuvaaja tuntematon, Kymenlaakson museo.

FAKTA

Katso museon kuvia Flickristä!

Vilma Lempiäinen

Vilma Merivartiomuseon partiovene PV 210 kannella vastaanottamassa Suomenlinnan telakalta Kotkaan palaavaa Suomen merimuseon höyryjäänmurtaja Tarmoa.

Kuva: Lasse Lehtinen, Kymenlaakson museo.

MERIVARTIOINTIA JA YLEISÖTYÖTÄ

Kymenlaakson menneisyyden ja nykyisyyden kenties tärkein avainsana on raja. Se yhdistää tiiviisti myös kaikkia osa-alueita, jotka omaan työhöni kuuluvat. Olen Vilma Lempiäinen ja toimin Kymenlaakson museossa Merivartiomuseosta vastaavana tutkijana. Olen hoitanut tehtävää vakituisena työntekijänä 1.1.2018 alkaen. Aiemmin olen työskennellyt kahdesti tutkijan sijaisena ja Vellamossakin jo vuodesta 2009 alkaen kesäoppaana ja asiakaspalvelijana. Ensimmäinen työpaikkani Kotkassa oli Suomen merimuseoon kuuluvan museojäänmurtaja Tarmon oppaan pesti. Museoalan lisäksi olen ollut tutkimusavustajana kahdessa historiahankkeessa; Helsingin yliopiston vetämässä Viapori-projektissa ja Helsingin Diakonissalaitoksen 150-vuotishistorian

julkaisuhankkeessa. Opiskeluaikana vietin vuoden Alankomaissa oppimassa meriarkeologiaa ja tutustumassa Suomen merimieskirkon sosiaalityön tiimin kautta merenkulkuun ja Rotterdamin satamaan. Näistä kokemuksista on ollut tutkijan tehtävässä paljon hyötyä.

Kymenlaakson museon osana toimivan Merivartiomuseon kokoelmiin kuuluu yli 5 400 valokuvaa, yli 4 000 esinettä ja viisi museoalusta, joista kuuluisin on legendaarinen vartiomoottorivene VMV 11, lempinieltään Vemma. Museo on saanut alkunsa tästä rakastetusta merivartioaluksesta, kun Kotkan kaupunki 1990-luvun alussa lupasi tarjota vasta entisöidylle veneelle julkisen näyttelytilan. Samalla merivartiointin vaiheista ryhdyttiin kokoamaan näyttelyä. Virallisesti Merivartiomuseo perustettiin

Kotkan kaupungin ja Rajavartiolaitoksen yhteistyönä vuonna 1999. Tutkijana vastaan Merivartiomuseon yleisötyöstä eli esimerkiksi opastuksista ja niiden suunnittelusta, näyttelyistä ja toimin yhteyshenkilönä Rajavartiolaitoksen ja yleisön suuntaan. Merivartiomuseon toiminnassa ovat tiiviisti mukana muutkin Kymenlaakson museon ja Merikeskus Vellamon työntekijät, esimerkiksi esineistä ja valokuvista vastaavat kokoelmaintendentti Vesa Alén ja tutkija Elina Pylsy-Komppa sekä aluksista vastaava venemestari Janne Ruohonen. Toimintaa ohjaa kahdesti vuodessa kokoontuva Rajavartiolaitoksen museotoimikunta.

Lähivuosina on luvassa suurta juhlaa, sillä Rajavartiolaitos täyttää vuonna 2019 sata vuotta ja merivartiostamisen alkamisesta Suomessa tulee vuonna 2020 kuluneeksi 90 vuotta. Merivartiomuseollakin on käsillä jo 20. toimintavuosi. Juhlien kunniaksi pitkään yleisöltä piilossa ollut vartiolaiva Telkkä palaa Vellamon piha-alueelle ja näyttelyyn purjehtii joukko merivartioalusten pienoismalleja.

Merivartijat kertovat usein, että kahta samanlaista työpäivää tulee harvoin vastaan: työhön kuuluu osa-alueita meripelastuksesta ja merialueiden valvonnasta sairaankuljetukseen ja öljyntorjuntaan. Rajavartiolaitoksen entisen ja nykyisen henkilöstön ammattitaito ja toimintakyky jättävätkin tutkijan usein mykäksi ihailusta. Vuoden 2018 aikana olen päässyt viettämään yön vartiolaivalla kaikuluotaamassa hylkyjä, matkaamaan partioveneellä talvimyrskyssä saariston halki, seuraamaan sukellusharjoitusta marraskuussa meressä ja vierailemaan merivartioasemilla pitkin 1 000 kilometrin mittaisen länsirannikkomme. Merivartiostamisen monien ilmiöiden tallentaminen on vaativa tehtävä, joka ei onnistuisi ilman merivartijoiden

Kalajoen merivartioasemalta museoitavan esine- ja asiakirja-aineiston lastausta Kotkaan kuljetusta varten. Merivartioasemapaikkana 1940-luvulta toimineen Kalajoen asema lakkautettiin joulukuussa 2018.

Kuva: Vilma Lempiäinen, Kymenlaakson museo.

Merivartijoita ja evp-henkilöstöä Vallgrundin merivartioasemalla syyskuussa 2018. Yhteistyössä Rajavartiolaitoksen ja Pohjanlahden merivartiokillan kanssa järjestetyssä tapaamisessa kerättiin valokuvien avulla tietoja merivartioesineistä.

Kuva: Heikki Mustonen, Kymenlaakson museo.

Ruotsinsalmi-näyttelyyn liittyvän ennakkovideon kuvaukset Merikeskus Vellamossa joulukuussa 2018.

Kuva: Lasse Lehtinen, Kymenlaakson museo.

upeaa aktiivisuutta ja halua olla mukana ja apuna museon toiminnassa. Museon rooli voi korostua etenkin toimintaympäristön muutoksessa, kun alukset, asemat ja kiinteistöt vaihtuvat. Kaikkiin yksiköihin, esimerkiksi Helsinki-Vantaan lentokentän rajatarkastusosastoon, en ole ihan vielä ehtinyt tutustua.

Merivartiomuseon ohella työhöni kuuluu kaksi muuta osa-aluetta. Toinen niistä on työnimeltään Ruotsinsalmi, Vellamon historian mittavin näyttelyprojekti, jota luotsaamme eteenpäin yhdessä Suomen merimuseon kanssa. Näyttely kertoo Kotkan edustalla käydyistä Ruotsinsalmen meritaisteluista, joista jälkimmäinen, heinäkuun 7. päivän taistelu vuonna 1790, on Itämeren historiassa suurin. Yli 40 alusta ja jopa 10 000 sotilasta oli aamun valjetessa vajonnut aaltoihin. Tapahtumien seurauksena keisarinna Katariina II:n määräyksestä Kaakkois-Suomeen rakennettiin uusi linnoitusketju Pietarin kaupungin suojaksi. Sen tärkein lenkki sijoitettiin nykyiseen Kotkaan Ruotsinsalmen taistelupaikalle, johon rakentui Viaporin veroinen Ruotsinsalmen-Kyminlinnan kaksoislinnoitus. Alueelle kasvoi Viipurin kokoinen yhdyskunta, joka kuitenkin katosi historian pyörteissä jo 1800-luvulla. Olen mukana käsikirjoittamassa näyttelyä ja suunnittelemassa sen sisältöä. Mitä tästä kaikesta lopulta paljastuu, selviää keväällä 2020.

Kolmantena osa-alueena työtehtäviini kuuluu osallistuminen Kymenlaakson museon yleisötyöhön eli esimerkiksi opastukset ja työpajojen vetäminen. Keväisin kaikki Kotkan ensimmäiset luokat suuntaavat

kulttuuripolulle Vellamoon, ja on erityisen hienoa olla johdattamassa koululaisia heidän kenties ensimmäiselle museokäynnilleen. Olen Vellamon puolesta mukana myös Kotkan Rasisminvastaisen viikon työryhmässä, jossa kaupungin toimijat, seurakunta ja monet järjestöt yhdistävät voimansa yhteisen asian hyväksi.

Kaiken kaikkiaan voin usein olla merivartijoiden kanssa yhtä mieltä siitä, että kahta samanlaista työpäivää harvoin tulee. Niitä yhdistävät kuitenkin kohtaamiset paitsi nykypäivän, myös menneisyyden ihmisten kanssa. Se on museotyössä ehdottomasti hienointa. **T**

Hurpun merivartioaseman partiovene saapumassa vartiolaiva Turvalle myrskyisessä talvisäässä joulukuussa 2017.

Kuva: Vilma Lempiäinen, Kymenlaakson museo.

Vellamon meripäiväjoukkue.
Elsi ja Pia majakoiden takana
eturivissä.

Kuva: Erik Tirkkonen, yksityiskokokuva.

Elsbeth Ebenberger ja Pia Kroißenbrunner

Elsbeth Ebenberger ja Pia Kroißenbrunner, 17-vuotiaat itävaltalaisopiskelijat viettivät Erasmus+-harjoittelun merkeissä kuukauden kesäisessä Kotkassa Kymenlaakson museon harjoittelijoina vuonna 2018. Työtehtävät vaihtelivat Lasten Meripäivien suunnittelu- ja toteuttamistehtävistä kansantansseihin ja Instagram Stories -tarinoiden tuottamiseen.

Erasmus+

HARJOITTELUA KOTKASSA – SUPERSANKAREITA JA KANSALLISPUKUJA

Me olemme 17-vuotiaat Elsbeth ja Pia Itävallasta Grazin kaupungista. Olemme HLW-Schrödinger -oppilaitoksen Culture and Congress Management -linjan kolmannen vuoden opiskelijoita. Pääsimme Erasmus+-ohjelman ansiosta tekemään ulkomaanharjoittelun Kotkassa. Erasmus+ tukee oppilaiden ja opettajien opiskelua ja uusien kokemusten hankkimista ulkomailla. Koulumme on ollut mukana Erasmus+-yhteistyössä jo monta vuotta. Meistä on hienoa, että saimme mahdollisuuden viettää kuukauden toisessa maassa, jossa pääsimme keräämään uusia kokemuksia ja tutustumaan uuteen kulttuuriin.

Kun saavuimme Kotkaan, emme oikeastaan edes tienneet, mikä meitä siellä odottaisi. Tutustuimme kuitenkin nopeasti moniin Merikeskus Vellamon työntekijöihin, jotka toivottivat meidät lämpimästi tervetulleiksi.

Tutorimme Maarit perehdytti meidät itse rakennukseen ja siellä esillä oleviin näyttelyihin. Ihastuimme niihin ensi silmäyksellä ja pidimme erityisesti siitä, miten hienot historialliset näyttelyesineet yhdistyvät moderniin arkkitehtuuriin. Pääsimme heti keskelle tapahtumia, sillä Kotkan Meripäivien valmistelut olivat täydessä vauhdissa. Ensimmäisinä päivinä autoimme

Lasten Meripäivien järjestelyissä. Tapahtuma pidettiin entisessä koulussa, ja meidän tehtävänämmä oli muuttaa ankeat luokkahuoneet jännittäviksi fantasiamaailmoiksi. Vuoden teemana olivat supersankarit. Tarkoituksena oli tehdä erilaisia tiloja erilaisille sankarihahmoille, kuten historiallisille ja arjen supersankareille sekä elokuvien, sarjakuvien ja kirjojen sankareille.

Päällystimmme kunkin huoneen seinät paperilla ja maalasimme ne sitten eri väreillä. Luovuus, hyvä yhteistyö ja innostuksen voima muuttivat tavallisen luokkahuoneen mahtavaksi supersankareiden maailmaksi.

Pääsimme osallistumaan myös suureen paraatiin. Silloin koimme ensimmäisen kerran, miten suuri festivaali Kotkan Meripäivät todella on. Kuljimme laulaen pitkin katua hassut majakkapuvut päällä.

Lasten Meripäivien ensimmäisenä päivänä ohjassimme lapsia ja heidän vanhempiaan. Lapset saivat askarrella eri pisteissä, ja me autoimme heitä siinä.

Lauantaina tutustuimme festivaalin aikuisille tarkoitettuun osioon. Nähtävää ja koettavaa oli runsaasti. Lukuisien hyvien ruokapaikkojen ja erilaisten myyntikojujen lisäksi tarjolla oli konsertteja, esityksiä ja näytöksiä, minkä lisäksi kävijät pääsivät kokeilemaan huvittelulaitteita ja jopa tekemään benjihypyn.

Seuraava viikko kului museossa erilaisten tehtävien parissa. Päivitimme muun muassa Instagram-tiliä, avustimme *ship-nimisessä startup-yrittäjien tapahtumassa ja kiertelimme näyttelyissä valokuvia ottaen.

Yhtenä päivänä saimme tutustua museon konservattoriin, Jaanaan. Hän näytti meille, miten näyttelyesineitä säilytetään ja hoidetaan. Lisäksi sovitimme päällemme suomalaisia kansallispukuja, joihin myös pukeuduimme kansallispukupäivänä.

Kansallispukutapahtuma järjestettiin elokuun viides päivä. Silloin kaikilla oli mahdollisuus tulla Vellamoon – mieluiten kansallispukuun sonnustautuneena.

”Emme oikeastaan edes tienneet, mikä meitä siellä odottaisi.”

Paikalle saapui viitisenkymmentä osallistujaa ja nähtävillä oli mitä erilaisimpia kansallispukuja. Meidän tehtävänämme oli ottaa valokuvia ja opastaa vieraita.

Seuraavan viikon pidimme huolta työpajatilastoista ja ja järjestelimme tavaroita.

Viihdyimme erinomaisesti Vellamossa ja olemme iloisia kaikista täällä saamistamme hienoista kokemuksista. **T**

Käännös saksan kielestä Käännöstoimisto Kääntämö Oy.

Elsi (vasemmalla) ja Pia sovittelemassa kansallispukutuuletukseen asuja.

Kuva: Jaana Kataja, Kymenlaakson museo.

Elsi (edessä vasemmalla) ja Pia (edessä oikealla) meripäiväparaatissa.

Kuva: Erik Tirkkonen, yksityiskokielma.

Heikki Mustonen

FM Heikki Mustonen toimi Kymenlaakson museossa Esineet pintaan -projektista vastaavana tutkijana. Aiemmin hän on ollut museossa rakennustutkijan avustajana ja luetteloinut Merivartiomuseon valokuva- ja arkistokokoelmia.

ESINEET PINTAAN! -PROJEKTISSA SUKELLETTIIN MERIVARTIOMUSEON ESINEKOKOELMAAN

Yksi vanhimmista Rajavartiolaitoksen lahjoittamista pienoismalleista kuvaa vartiolaiva Tursasta. Merivartiolaitos hankki ulkovartiolaivoiksi vuonna 1939 kaksi belgialaista troolaria, joista toinen sai nimen VL Tursas. Alus oli käytössä yli 40 vuotta ja sillä ehti palvella monta merivartijasukupolvea.

Kuva: Heikki Mustonen, Kymenlaakson museo, Merivartiomuseo.

Merivartiomuseo perustettiin Kotkan kaupungin ja Rajavartiolaitoksen yhteisenä hankkeena vuonna 1999 ja se toimii osana Kymenlaakson museota. Toiminta perustuu Kymenlaakson museon ja Rajavartiolaitoksen tiiviille yhteistyölle.

Rajavartiolaitoksen rahoituksella toteutetussa Esineet pintaan! -projektissa pääpainona oli valokuvata ja luetteloita uusia Merivartiomuseon kokoelman esineitä, liittää otetut kuvat Musketti-tietokantaan sekä pakata ja sijoittaa esineet asianmukaisesti kokoelmakeskuksen säilytystiloihin. Lisäksi näitä valokuvattuja ja luetteloituja esineitä avattiin Flickr- sekä Finna-palveluissa, joissa aineisto on vapaasti nähtävillä. Yhdeksän kuukauden mittainen projekti toteutettiin 2.1.–30.9.2018.

Digitoointiprojekteissa alkuvaihe voi näyttää ja tuntua kaoottiselta, kun suuri määrä esineitä otetaan käsittelyyn samalla kertaa. Kuvassa Heikki Mustonen järjestämässä merivartiokokoelman esineistöä valokuvauksen varten tammikuussa 2018.

Kuva: Vilma Lempiäinen, Kymenlaakson museo.

Tiiviin kokoelman kuvaamisen ja luetteloinnin lisäksi toteutettiin tapahtumia ja vierailuja. Merivartiomuseo sai alkuvuodesta 2018 historiallisen lahjoituksen, kun Rajavartiolaitos luovutti museolle käytöstä poistettujen alustensa pienoismallikokoelman. Tämän yli kymmenen pienoisaluksen laivueen noutamiseksi järjestettiin keväällä vierailut Suomenlahden merivartioston ja Rajavartiolaitoksen esikuntaan Helsinkiin sekä Länsi-Suomen merivartioston esikuntaan Turkuun. Projektin yhteydessä pienoismallit myös luettelointiin ja kuvattiin, mikä mahdollistaa niiden avaamisen verkkoon yleisön nähtäville. Pitempikestoinen keruumatka järjestettiin syyskuussa Suomen länsirannikolle Kemiin, Kaskisiin sekä Kalajoelle. Tavoitteena oli tallentaa paikkakuntien vuodenvaihteessa 2018–2019 lakkautettavilta merivartiomasemilta esineistöä, valokuvia sekä arkistoaineistoa.

Projektin aikana tehtiin kenttätömatka joulukuussa 2018 toimintansa päättäneille Kemin, Kalajoen ja Kaskisten merivartioasemille. Kaskisista museoitavaksi tallennettiin myös Kummelgrundin merivartioaseman vanha tienviitta.

Kuva: Vilma Lempiäinen, Kymenlaakson museo.

Kenttätömatkalla museoon tallennettaviksi otettuja esineitä ja asiakirja-aineistoja Kemistä, Kalajoelta ja Kaskisista. Asemien miehistö oli tehnyt valtavan työn valitessaan rakennusten kätköistä heitä itseään kiinnostavat aineistot etukäteen valmiiksi esille.

Kuva: Vilma Lempiäinen, Kymenlaakson museo.

Viikon mittainen kenttätömatka onnellisesti päätöksessään! Museon pakettiauton mittariin kertyi viikon aikana yli 2 000 kilometriä.

Kuva: Vilma Lempiäinen, Kymenlaakson museo.

Esineiden parissa työskentelyyn haluttiin osallistaa museon henkilökunnan lisäksi entisiä ja nykyisiä merivartijoita. Tämä toteutettiin järjestämällä kaksi tapaamista, joissa valokuvia hyödynnettiin esineiden käyttötietojen keräämisessä. Ensimmäinen tapaaminen toteutettiin osana Länsi-Suomen merivartioston henkilökuntakerhon vierailua Merikeskus Vellamossa maaliskuussa ja toinen länsirannikon kenttätömatkan yhteydessä Vallgrundin merivartioasemalla 12.9.2018 yhteistyössä Pohjanlahden merivartiokillan kanssa.

Kokonaisuudessaan Esineet pintaan! -projektille asetut tavoitteet saatiin onnistuneesti maaliin. Pääosin

pakkaamattomat Merivartiomuseon kokoelman esineet saatiin järjestettyä asianmukaisesti laatikoihin, koteloihin ja rekkeihin. Yleisen merivartiokokoelman noin 2 500 esinettä valokuvattiin lukuun ottamatta näytteilyssä esillä olevia esineitä. Yhteensä uusia kuvia museon Musketti-tietokantaan lisättiin runsaat 3 000. **T**

”Esineiden parissa työskentelyyn haluttiin osallistaa museon henkilökunnan lisäksi entisiä ja nykyisiä merivartijoita.”

FAKTA

Tutustu Merivartiomuseon kuviin Flickrissä!

LAAJAKULMA

VÄLÄHDYKSIÄ KYMENLAAKSON MUSEON KUVA-ARKISTOISTA

TAHDON! – RAKKAUDEN TARINOITA

Tahdon!-näyttely esittelee hääpukuja ja niihin liittyviä kahden ihmisen tarinoita. Näyttely on Kymenlaakson museon omaa tuotantoa ja perustuu pääasiassa museon omiin kokoelmiin. Kesäkuussa 2019 avautuva näyttely on esillä kolme vuotta.

Tahdon! aloittaa häämatkan 1800-luvun talonpoikaishäistä ja kulkee läpi 1900-luvun vuosikymmenten esitellen puvun jokaiselta vuosikymmeneltä – ja välillä kaksikin. Pukujen matkassa kuljetaan aina 2000-luvun kynnykselle saakka.

Anni-Helena ja Väinö avioituivat Lavansaassa 1920-luvulla.

Kuva: kuvaaja tuntematon, Kymenlaakson museo.

Jaana Kataja ja Liisa Koho

Jaana Kataja on Kymenlaakson museon tekstiilikonservaattori, joka on osallistunut Tahdon!-näyttelyn sisällön suunnitteluun ja konservoinut näyttelyyn esille tulevat asut.

Liisa Koho on toinen Tahdon!-näyttelyn sisällön tekijöistä. Hänen tehtäväsarkkaansa on ollut näyttelyn sisällön suunnittelu ja tekstintuotanto.

TAPANINPÄIVÄN MORSIAN HELYKRUUNUINEEN

Talonpoikaismorsian kantoi vielä 1900-luvun alkupuolella häissään helykruunua. Kiiltävä kruunu oli koristeltu monenlaisilla aineksilla: erilaisilla helmillä, koruilla, napeilla, hääkonvehtien kääreillä, tekokukilla ja silkkinauharuusukkeilla. Kruunu lainattiin kaasolta. Kaasot valmistsivat niitä itse ja kiersivät pitkin pitäjiä morsiamia pukemassa. 1800-luvulla suosittu vihkipäivä oli tapaninpäivä. Kuvan kruunu on Hurukselan museosta.

Kuvat: Jaana Kataja, Kymenlaakson museo.

MORSIAN KUIN S-KIRJAIN

Jugendin ajan muoti nosti vyötärölinjan ylös tehden miehustasta runsaan. Tiukka korsetti pakotti vartaloa s-kirjaimen muotoon. Vuoden 1909 valkoisessa villakankaisessa hääpuvussa on ajalle tyypilliseen tapaan laahus. Korkea luuvahvikkeinen sormuskaulus peittää häveliäästi kaulan ja niskan ihon. Puku kuuluu Kymenlaakson museon kokoelmiin.

Kuva: Jaana Kataja, Kymenlaakson museo.

SILKINKEVYT MORSIAN 1920-LUVULTA

1920-luvulla muotiin tulivat yksinkertaiset ja vartalon kaaria väheksyvät suorat linjat. Niinpä rinnat häivytettiin latistavilla liiveillä. Helmat lyhenivät puoleen pohkeeseen, jopa polveen, jättäen sääret näkyville. Sen tähden kengät ja silkkisukat tulivat tärkeäksi osaksi morsiamen pukeutumista. Aikakaudelle oli tyypillistä koristella puku helmikirjailuin, korostaa lantiota rusetilla ja saada helmaan näyttävyyttä kerrostuksella. Kuvassa ovat vuonna 1920 naimisiin menneet Martta ja Vilho.

Kuva: kuvaaja tuntematon, Kymenlaakson museo.

SULHANEN FRAKISSA

1930-luvulla muodikkaan morsiamen puvun lantiolla oli vinoja leikkauksia ja vartalonmyötäinen puku korosti naisten luonnollista kurvikuutta. Aikakausi toi pukeutumiseen teollisesti valmistetut vaatteet ja morsiuspuvuista pyrittiinkin tekemään jotain arjesta erottuvaa. Niiden mallit alkoivat eriytyä omanlaisiksi, pääasiassa valkeiksi täyspitkiksi puvuiksi, joissa oli lisänä huntu ja kukkakimppu.

Frakki eli hännystakki on juhlavin miesten puku. 1900-luvun alkupuolella se oli varakkaan sulhasen valinta. Sen kanssa käytettiin mustaa silinterihattua ja valkoisia käsiineitä. Vuosikymmenten aikana kunkin ajankohdan tyyli ja aatteet vaikuttivat käytettiinkö frakkia häissä vai ei. Kuvassa komea sulhanen Torsten morsiamensa Paulan sekä kukkaislasten kanssa vuonna 1939.

Kuva: kuvaaja tuntematon, yksityiskokoelma.

SOTA-AJAN NIUKKUUTTA

Sota-ajan morsian saattoi astua alttarille lottapuvussa, kuten Suursaassa vuonna 1942. Muutenkin 1940-luvun muoti suosi sotilaallista ryhdikkyyttä. Hartialinjaa korostettiin käyttämällä olkatoppauksia. Niiden avulla huonompilaatuinenkin pöytä-ajan kangas saatiin näyttämään jämäkältä. Puvussa oli rypytyksiä ja ajalle tyypillistä oli 1930-luvun tapaan pitkä huntu.

Kuva: kuvaaja tuntematon, Kymenlaakson museo.

1950-LUKU – FILMITÄHDET VIITOITTAVAT TIETÄ

Kun 1940-luku vaihtui 1950-luvuksi, pöytä piti vielä suomalaisia otteessaan ja vaatetuskankaita oli vaikea saada. Kun niukkuus sitten helpotti, näkyi se muun muassa häätöpujien runsastuvina helmoina. 1950-luvulla muotiin vaikuttivat vahvasti elokuvat, filmitähdet ja naistenlehtien muotiartikkelit. Vuosikymmen toi tullessaan häätöpujuihin isot pussimaiset hihat, pienen kauluksen ja ampieisvyötärön. Maila ja Martti avioituivat vuonna 1954 ja morsian oli kuin filmitähti.

Kuva: Uusi Valokuvaamo Hamina, Kymenlaakson museo.

MODERNI 1960-LUKU

1950-luvulla muotiin tulleet lyhyet helmat lyhenivät 1960-luvun puoliväliin mennessä jopa hädin tuskin puoleen sääreen ylettyviksi minimekoiksi. Morsiuspukeutumisessakin kokeiltiin rajoja, vaikka helmat yleensä ulottuivatkin vielä säädyllisesti polven alapuolelle tai olivat kokopitkiä. Puvuissa käytettiin muodinmukaisesti pitsiä ja polyesterisatiinia. Hunnut lyhenivät entisestään ja ne kiinnitettiin korkeaan muodikkaaseen nutturakampauseen. Palelikohan kuvan morsianta talvella 1969 Kotkan kirkon portailla?

Kuva: Hannu Halonen, Kymenlaakson museo.

KIERRÄTYSMUODISSA VIHILLE

1970-luvulla morsiuspukeutumisessa suosittiin kierrätystä, luonnollisuutta ja avioon astuttiin jopa arkivaatteissa. Vuonna 1979 avioituneen Eiran vihkkipuku ei ollut uusi, varta vasten tilaisuuteen hankittu. Hän oli suunnitellut puvun ja kutonut kankaan itse jo 1970-luvun alkupuolella ja käyttänyt asua juhlapukuna. Kierrätysmuodin lisäksi värikkäät maximekot olivat suosittuja.

Kuva: Jaana Kataja, Kymenlaakson museo.

Elina Bonelius

Elina Bonelius on filosofian maisteri, joka toimi Kouvolan Poikilo-museoiden johtajana vuosina 2015–2018. Aiemmin hän on työskennellyt Tampereen taide-museossa ja siirtyi vuoden 2019 alussa Vaasan museotoimenjohtajaksi.

AAMUNKOISSA KOUVOLASSA

Kun tulin Kouvolaan ensimmäisen kerran marras-kuussa 2014 työpaikkahaastatteluun, ajoin melkein koko matkan ravan roiskeessa. Perillä sade lakkasi ja Kouvola-talon puiston reunassa katselin kultaisena roihuavaa aurinkoa pilven alla itäisellä taivaalla. Oli komeaa. Tuoksui marras ja maa.

En vielä tiennyt, että saisin pian uuden työpaikan, enkä varsinkaan, että neljän vuoden päästä sama toistuisi. Tieni Kouvolan Poikilo-museoiden johtajana on päättymässä. Siirryin vuoden 2019 alussa museotoimenjohtajaksi Vaasaan. Koen olleeni Kouvolaan hetkinä, joita kutsuisin aamunkoiksi. Kouvola täyttää vuonna 2019 nykymuotoisena 10 vuotta. Se on vielä lapsukainen ja laman kourissa kasvanut. Kaupungin maine on ankea ja harmaa; oikein kuvaa-va on, että tätä kirjoittaessani olen juuri lukenut ISTV:n suorasta lähetyksestä harmauden ytimeä, Kouvolaan. Nolla päivää aurinkoa marraskuussa.

Ankeat ennakkoluulot olivat melkeinpä ainoat, jotka Kouvolaan silloin olin kuullut. Harmaa betonikylä lakkautettujen tehtaiden ympäröimänä. Se juuri teki kaupungista ja koko seudusta minun mielestäni mielenkiintoisen. On oltava muutakin, ja niin olikin.

Pekka Nissisen näyttely Elämän kirjo – Retro jäi viimeiseksi taidenäyttelykokemuksekseni Poikilo-museoissa. Se on kaunis päte täällä ololleni, ovathan Nissisen luomat, käsitetaiteelliset poikilot museoiden ydintä, niiden nimen ja luonteen innoittaja.

Kuva: Pekka Nissinen, Poikilo-museot.

Komeat kulkupelit Mannerin lipan alla -näyttelyssä. Mannerin lipan alla oli uuden kaupunginmuseo Poikilon avajaisnäyttely 2015–2016.

Kuva: Pirkko Porkka, Poikilo-museot.

Pieni tutkiskelu Poikilo-museoista teki heti selväksi, että kyseessä on aktiivinen ja monipuolinen museo sekä varsin pieni työyhteisö sellaisen pyörittämiseen. Jännittävää, ajattelin, tulini valituksi museonjohtajaksi ja ennen pitkää pakkasin kissani ja tavarani ja muutin Tampereelta Kouvolaan.

Jännittävää täällä tavallaan on ollutkin. Tulovuoteni lopulla avautui Poikilo-museoiden uusi kaupunginmuseo Kouvola-talossa. Parin vuoden päästä taidemuseo täytti 30 vuotta. Samaan aikaan kaupunki on käynyt läpi murrosvaihetta. On tullut sote-mullistusta, organisaatiomuutos ja uusi kaupunkistrategia. Kaakonkulmalla on pantu töpinäksi. Junayhteys Kouvolasta Kiinaan avattiin ja asuntomessuvuosi on koittamassa. Kaikkeen tähän museotkin liittyvät, jos eivät aina suoraan, niin välillisesti, ja ainakin kaikki tulee tavalla tai toisella vaikuttamaan myös museoiden toimintaan.

Museot ovat osa yhteisöä, jossa ne elävät. Ne tarttuvat ajankohtaisiin ilmiöihin ja auttavat ymmärtämään niitä. Esimerkiksi kaupunginmuseo Poikilon Myytinmurtaajia ja matkantekijöitä -näyttelyn aiheina ovat maastamuutto ja maahanmuutto. Tarinaa on niin Karjalan evakoista, työperäisestä muutosta, sotalaista, Amerikan-siirtolaisista kuin oman aikamme pakolais- ja maahanmuuttovirroista. Näyttelyn yhteydessä tehtiin yhteistyötä Kymenlaakson museoiden kanssa ja toteutettiin Kasvoja Kymenlaaksosta -kokonaisuus Suomen 100-vuotisjuhlavuoden kunniaksi. Yhteistyö rakentaa ilmiöistä laajoja kokonaisuuksia.

On ollut inspiroivaa, jos on ollut raskastakin välillä. Elämässä on. Uteliaana suuntaan nyt Vaasaan, jonka maine

on hyvin toisenlainen kuin Kouvolan. Mutta kuten Kouvolassa huomasin, tulee ennakkokäsitysten ja -luulojen päälle huima määrä sävykkäitä kerroksia, kun sukeltaa niiden sekaan valmiina näkemään ne. Vaikuttaako pohjaväri uusien kerrosten väriin – se jää nähtäväksi.

Kaikesta harmauspuheesta huolimatta Kouvolassa tapahtuu valtavasti ja sulkeutuneen kuoren alla sykkii väkevä sydän. Seudusta ei moni tiedä juuri mitään, ellei ole sieltä kotoisin. Olen miettinyt, johtuisiko se omavaraista ja omanarvontuntoisista teollisuusyhteisöistä, jotka eivät aikanaan juuri tarvinneet muuta maailmaa ja minne ei muualta tultu kuin bisnesaikeissa, vakavalla asialla? Oli miten oli, koko täälläoloaikani olen seurannut dynaamista liikehdintää, tulevaisuuteen suuntautuvaa pyrkimystä kasvuun ja yhteistyöhön. Vastavoima on olemassa, näköalattomuus ja menneen suuruuden menettämisen katkeruus elävät vielä siellä täällä. Mutta on myös jatkuvuutta sekä uskoa tulevaan ja ennen kaikkea tekoja paremman tulevaisuuden eteen. On aamunkoiton hetki, kajastus, joka aivan kohta repeää kultaiseksi railoksi metsänrajan ylle. **T**

Ajankuvaa Mannerin lipan alla -näyttelyssä. Kouvolan kovaa ydintä: Amerikanrautojen oheen kuului tietysti rockkulttuuri. Siitä Kouvola on tunnettu edelleen.

Kuva: Pirkko Porkka, Poikilo-museot.

Aura Kajaniemi, Christal Shirt, 2016.

Aina kun lähtee, jää jälkeen jotakin, mitä ei enää pääse kokemaan. Ja haikuta. Kevään 2019 ensimmäinen näyttely taidemuseo Poikilossa on Aino Kajaniemen ja Aura Kajaniemen, äidin ja tyttären yhteisnäyttely, tekstiilitaidekokonaisuus, jota nyt pääsen todistamaan luultavasti vain verkon kuvien välityksellä.

Kuva: Aura Kajaniemi, Poikilo-museot.

KYMIN NAISEN KANSALLISPUKU

Kymi-Seuran kansallispukutoimikunnan puheenjohtaja Pirjo Sunila ja kansallispukuneuvoston nimeämänä asiantuntijana toiminut Inga Pihlhjerta olivat syyskuussa 2018 Tietoherkun luennoitsijoina. He kertoivat Vellamoon kokoontuneelle yleisölle kansallispukujen kokoamisesta ja esittelivät vuonna 2004 julkistetun Kymin naisen kansallispuvun.

Kansallispuku on juhlapuku, joka pohjautuu kansan eli rahvaan 1750–1850 käyttämiin juhlapukuihin. Tuolta ajalta on museoiden kokoelmissa runsaasti yksittäisiä vaatekappaleita ja myös kokonaisia asuja. Lisää tietoa ajanmukaisesta pukeutumisesta antavat muun muassa maalaukset ja piirroksat sekä perukirjat. Kansallispukuja on koottu ja sommiteltu jo yli 130 vuotta.

Eri aikoina pukuja on koottu hieman erilaisista lähtökohdista ja kansan elämä sekä vallitseva muoti ovat jättäneet jälkensä jo oleviin pukuihin. Kansallispukututkimus, uusien pukujen kokoaminen ja olemassa olevien pukujen tarkistaminen paremmin esikuviaan vastaviksi oli Suomen kansallispukuneuvoston tehtävänä 1978–2010. Tuona aikana syntyi liki sadan mallipuvun kokoelma, joka on nyt ohjeineen ja kaavoineen tallennettuna Suomen kansallispukukeskukseen Jyväskylään, missä työ jatkuu. Kansallispukukeskus dokumentoi tekemäänsä pukututkimusta ja kouluttaa alan tekijöitä. Yhteyksiä pohjoismaisten pukutoimijoiden kanssa vaalitaan yhteistyössä Suomen ruotsinkielisten alueiden pukuja edustavan Föreningen Bragen kanssa.

Kymin naisen kansallispuvun kokoaminen käynnistyi kansallispukuraadissa keväällä 1997. Valmis puku esiteltiin ja hyväksyttiin raadin kokouksessa seitsemän vuotta myöhemmin. Ohjeet ja kaavat ovat valmistumassa. Pukukokonaisuus on 1800-luvun alkupuolelle

ajoitettu kymiläisen vaimon asu. Esikuva-aineisto on Suomen kansallismuseon ja Kymenlaakson museon kokoelmissa. Tutkimuksen tukena on käytetty alan kirjallisuutta ja perukirjatietoja. Tarkemmat tiedot puvusta ja sen vaatekappaleista on taltioitu Suomen kansallispukukeskuksen kansallispuvut.fi -sivustoon.

MUUTAMIA MAISTIAISHERKKUJA

Liivin kangas on tiiviiksi kudottua ripsiä. Ruosteenpunaisella pohjalla on kapeita punaisia, valkoisia ja sinisellä ja valkoisella kierrettyjä raitoja. Kiinteän, vyötäröpituisten liivin etureunat suljetaan päällekkäin kolmella messinginvärisellä hakasparilla. Selässä on pyörövolli eli läppäkörtit.

Käsiliina eli ”silmiemu” on valkoista puuvillapalttinaa. Se on punaisella ja valkoisella kirjonnalla koristettu ja sitä reunustaa punainen iskuhupsu. Silmiemua on käytetty esimerkiksi psalmikirjan suojana kirkkomatkoilla. Reikäkuvioiset eli ”lovireikäset” puolisormikkaat on neulottu valkoisesta puuvillalangasta.

Päähineeksi puetaan tyypillinen kymiläinen ”tano” eli tanu, jonka pitkänomaista muotoa tukee hiuksiin kiinnitettävä ”panta” eli ”luokki”. Pukuun kuuluu kolme eri tanuvaihtoehtoa, joista ”konuilla” eli suurilla verkkosilmillä kuvioitu verkkopitsitanu on arvokkain.

Inga Pihlhjerta

KM, käsityönopettaja Inga Pihlhjerta on entinen kotkalainen, Helsingin työväenopiston johtava käsityönopettaja, joka toimii Suomen kansallispukuraadin puheenjohtajana.

Pirjo Sunila ja Inga Pihlhjerta.

Kuva: Marja Pihkala, Inga Pihlhjertan yksityiskokoelma.

Neulotut puolisormikkaat ja kirjottu, iskuhapsulla reunustettu silmiriemu. Kuvassa on omat puolisormikkaani, joissa on pieni poikkeama mallikerrasta.

Kuva: Soja Murto-Hartikainen, Inga Pihlhjertan yksityiskokoelma.

Liivin läppäkörtit.

Kuva: Inga Pihlhjerta, yksityiskokoelma.

Verkkopitsitanu on yksi kolmesta päähinevaihtoehdosta.

Kuva: Inga Pihlhjerta, yksityiskokoelma.

JUNNUN KOTKA LEVIÄÄ LAAJALLE

Petri Pietiläinen

FL Petri Pietiläinen on kotkalainen toimittaja ja tietokirjailija. Hänen kirjansa käsittelevät muun muassa koirien ja kissojen historiaa, sotaveteraaneja ja Juha Vainiota.

Vaikka Juha Vainio (1938–1990) eli pidempään Espoossa kuin Kotkassa, niin hänen laulujensa henkinen koti on Kotkassa. Lauluissaan Vainio vei lapsuutensa ja nuoruutensa Kotkan kaikkien kuulijoiden mieleen.

Junnun Kotka käsittää niin elettyä elämää kuin keskeisiä paikkoja. Metsolan Rastaantiellä vietetty lapsuus (1944–1951) jatkui villinä nuoruutena Kotkansaarella. Juhan sydän leikattiin kuntoon, ja vilkas poika sai toteuttaa itseään. Kotkansaarella kiivettiin katoilla, seikkailtiin jälleenrakennusajan maisemissa ja tutustuttiin sataman ihmeisiin. Monet Kantasatamassa nykyään kävelevät saavat pakosta mieleensä Junnun tunnelman – ja hyräilevät laulua Laitisesta tai vanhasta merimiehestä.

Merille lähteminen ei ollut Junnulle vaihtoehto. Kotkassa työläisperheiden lapset lähtivät merille, ja paremman väen lapset lyseoon. Juhan isä, suojeluskuntamies Tauno Vainio oli Enso Gutzeitilla johtajana.

Juha kapinoi perhetaustaansa vastaan. Hän liittyi Fennian jazzporukoihin. Juopotteli. Lintsasi koulusta. Kuljeskeli ympäri Liiton lenkkiä toinen jalka ajoitiellä: ”Kävelen ankkakävelyä.” Hän herätti huomiota

soittamalla omatekoista bassoa kahviloissa. Junnu istuskeli tyttökoululaisten kanssa kahviloissa ja riimiteli puolituhmia, uusia sanoituksia suosikkisäveliin.

Juha muuttui poikalyseossa Junnuksi, innostui lopullisesti riimittämään ja unelmoimaan. Lyseoaikana Junnu hankki tienestiä ja tupakkaa kirjoittamalla muille kotiaineita. Yksi aineista oli nimeltään ”Olin roomalainen orjatar”. Äidinkielen opettaja kehui ainetta, mutta ihmetteli, miten suuresti kirjoittajan tyyli oli muuttunut. Lopulta Junnu jäi vilunkihommistaan kiinni, jätettiin toisen kerran luokalle ja sai ”potkut” lyseosta. Ylioppilaaksi hän kirjoitti itsensä Inkeröisissä.

Nuorukaisen unelmissa lentelivät kirjalliset ammatit: hän halusi toimittajaksi, runoilijaksi, muusikoksi ja kuuluisaksi. Tuli avioliitto ja lapsi vuonna 1960. Junnu opiskeli opettajaksi, mutta musiikintekeminen ja kuuluisuudesta unelmoiminen jatkui. 1960-luvun alussa hän marssi Helsingissä sisään Spede Pasa-sen toimistoon ja ilmoitti: ”Olen Juha Vainio Kotkasta, aion tulla elämässäni kuuluisaksi ja luulen, että te, hyvät herrat, voitte auttaa minua siinä.”

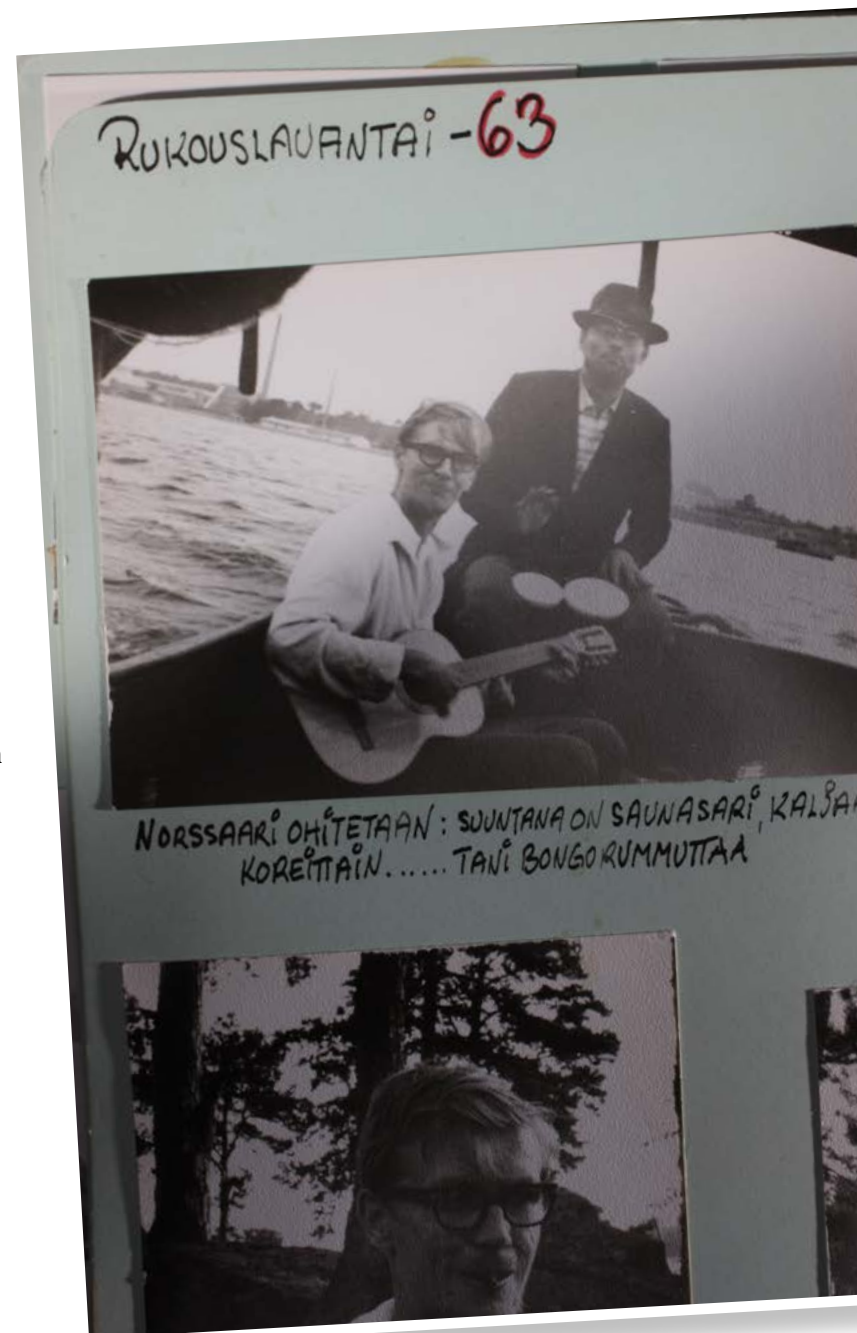
Junnu muutti perheineen Helsinkiin 1961. Hän palasi Kotkaan esiintymään ja tapaamaan ystäviään. Reissut olivat kovin kosteita. Tarinat kertovat, miten Junnu piilotteli kossupulloa ravintolan vesisan vesisäiliössä, ja kävi tauoilla ottamassa huiikat. Junnu sai Kotkassa kostealla kaudellaan vähän

ikävänkin maineen. Monien Junnu on silti kultainen ja ihana ihminen. Erityisesti lapset rakastuivat hänen hulluttelevaan käyttäytymiseensä.

Junnun tunnelmiin pääsee muuallakin kuin Juha Vainion kadun riimikivillä. Hän meinasi hukkoa Langinkosken kuohuihin pikkupoikana. Pookinmäen mäkihyppykilpailuissa hän oli vakiokävijä. Junnu asui perheineen useammassakin paikassa Kotkasaarella ja kävi teatterissa niin, ettei enää aikuisena viitsinyt näytelmiä katsella. Kirjastosta hän luki kaikki klassikot ja nimesi haastattelussa ”Välskärin kertomukset” suosikikseen. Fenniasta tuli kuitenkin tärkein henkinen koti sekä musiikin että koko elämän kestäneiden ystävyyksien suhteen. Näille ystävilleen Junnu pysyi lojaalina elämänsä loppuun saakka.

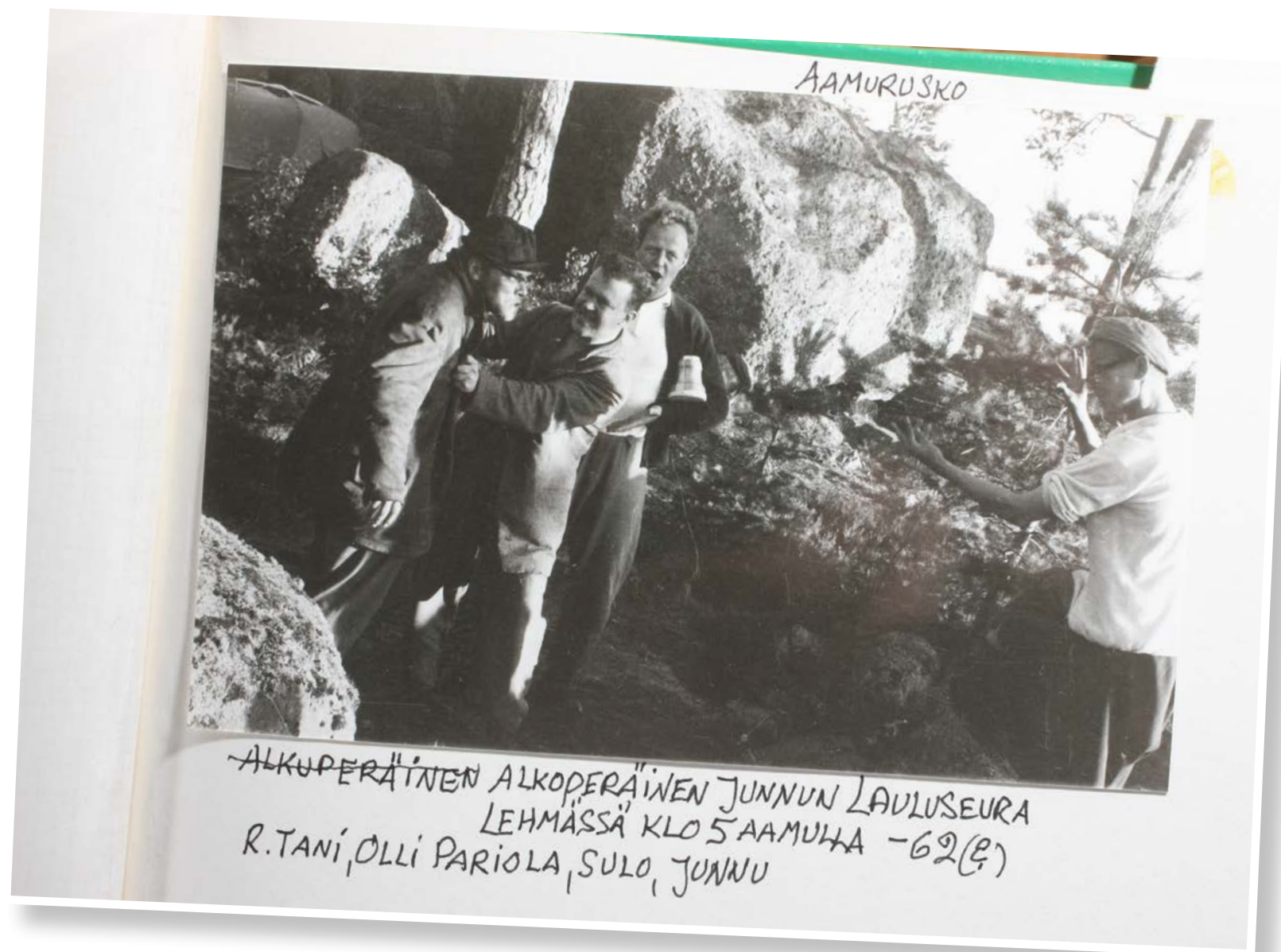
Oman lukunsa Junnun elämässä muodostavat vuosien aikana tehdyt huvittelumatkat lähisaariin Lehmästä Kukouriin. Soittajakavereiden kanssa pidettiin hauskaa. Musiikki soi, viina virtasi ja läheisestä merimiesten vastaavasta leiristä käytiin hakemassa lisää viinaa ja naisia. Soittajat olivat suosiossa. Valokuvaalbumit täyttyivät kommentoiduista kuvista. Monissa niistä Junnu oli hulluttelujen keskipiste.

Junnun matka kuuluisuuteen alkoi Kotkasta. Junnun mukana Kotka levisi laajalle ja nousi nostalgian siivin lentoon. Kukaan lauluntekijä ei ole tehnyt yhtä suurta palvelusta kotikaupungilleen kuin Juha Vainio.

Reprokuva: Juha Metso, yksityisalbumista.

"Kukaan lauluntekijä ei ole tehnyt yhtä suurta palvelusta kotikaupungilleen kuin Juha Vainio."

Reprokuva: Juha Metso, kotialbumista.

SÄLEITÄ

VANHOJA VALOKUVIA VAPAASEEN KÄYTTÖÖN

ELINA PYLSY-KOMPPA

Kymenlaakson museon digitoituja valokuvia on avattu Flickr-sivustolle. Ensimmäinen kuva-albumi käsittelee Kymenlaaksoa sisällissodan aikaan ja sen jälkimaingingissa. Seuraavaksi avattiin omat albuminsa luovutetuille ulkosaarille Seiskarille, Lavansaarelle, Suursaarelle ja Tytärsaarelle, joista on paljon mielenkiintoista kuva-aineistoa esimerkiksi sukututkijoiden käyttöön. Avattavien kuvien parissa tehtävä työ jatkuu erilaisten teemojen ympärille koottuina albumeina.

Kuvat ovat vapaasti kaikkien käytössä, sillä ne on lisensoitu avoimella CC BY 4.0 -lisenssillä. Tämä tarkoittaa sitä, että kuvia voi jakaa ja muokata vapaasti myös kaupallisiin tarkoituksiin ja kuvien pohjalta voi lisäksi valmistaa uusia aineistoja. Kun kuvaa käyttää, täytyy sen yhteydessä mainita lähteeksi Kymenlaakson museo sekä kuvaajan nimi, mikäli se on mainittu kuvateksteissä.

Kesäpäivän tunnelmaa näytelmäseuran huvimatalla Suursaarella vuonna 1906.
Kuva: kuvaaja tuntematon, Kymenlaakson museo.

FAKTA

Tutustu Kymenlaakson
museon digitoituihin kuviin

SÄLEITÄ

LÖYDÄ, HOIDA, SITOUDU!

KIRSI TOIVONEN

Kymenlaakson museo järjesti 5.5.2018 seminaarin otsikolla Löydä, hoida, sitoudu! – Monipuolista asiaa kulttuuriympäristöistä. Päivän aikana pääsivät ääneen alan asiantuntijat, harrastajat ja vapaaehtoistyötä ympäristönsä hyväksi tekevät tahot.

Seminaarin alkuosa painottui vapaaehtoisvoimin tehtävän kulttuuriympäristötyön esittelyyn. Ohjelman aloitti Suomen Kotiseutuliiton Jonina Vaahtolammi kertomalla kulttuuriympäristösitoumuksesta, joka on ympäristöministeriön vuonna 2016 lanseeraama keino tehdä oma kulttuuriympäristötyö näkyväksi muille. Kuorsalo-Seuran puheenjohtaja Marja Vasara kertoi seuran tekemästä saaren hautausmaan ja vanhan kylätontin ympäristön hoidosta. Seura on solminut myös kulttuuriympäristösitoumuksen. Haminan linnoituksen asukasyhdistys oli seminaarissa kertomassa asukaslähtöisestä kulttuuriympäristötyöstä, jonka

hedelmänä on syntynyt keväällä 2018 valmistunut 3D-malli Haminan ympyräkaupungista. Metallinilmäisharrastus on noussut viime vuosina suosituksi myös Kymenlaaksossa. Kymen Rautakauden Etsijät-seura esitteli omaa toimintaansa ja löytämiään esineitä. Päivi Maaranen Museovirastosta kertoi muinaismuistolain suojaamista kohteista, metallinilmäisharrastuksesta sekä siitä, missä ilmaisinta voi käyttää vapaasti ja mitä mahdollisille löydöille tulee tehdä.

Kahvipaussin jälkeen Museoviraston Harri Metsälä ja ELY-keskuksen Tuija Mustonen esittelivät rakennusperintöön, arkeologisiin kohteisiin ja maisemanhoitotyöhön myönnettäviä avustuksia ja niiden myöntämisperusteita. Tilaisuudessa käytiin vilkasta keskustelua ja yleisön joukosta nousikin toive uudesta vastaavasta tilaisuudesta.

Jonina Vaahtolammi Kotiseutuliitosta kertoi ympäristöministeriön lanseeraamasta kulttuuriympäristösitoumuksesta.

Kuva: Marita Kyyri, Kymenlaakson museo.

RÖYKKIÖITÄ JA RÄYSTÄSLAUTOJA

KIRSI TOIVONEN

Kymenlaakson museon kulttuuriympäristöasioita käsittelevän Röykkiöitä ja räystäslautoja -luentosarjan kierros päättyi 14.11.2018 Merikeskus Vellamossa pidettyyn Kotkaa käsittelevään tilaisuuteen. Kymenlaakson museoiden ideasta aloitettu luentosarja on vieraillut Pyhtäällä, Haminassa, Virolahdella, Miehikkälässä, Kouvolassa ja nyt siis Kotkassa. Luentosarjan tarkoituksena on ollut tutustua Kymenlaakson museon tutkijoiden kanssa kotikunnan kulttuuriympäristöön ja keskustella siitä.

Vellamossa arkeologi Marita Kykyri valotti Kotkan tyypillisiä muinaismuistoja ja niiden määrää alueella. Kivikautisten asuinpaikkojen lisäksi leimallisia ovat pronssi- ja rautakautiset hautaröykkiöt, joista Östringinlahden hautaröykkiökalmisto on koko Kymenlaakson suurin. Historiallisen ajan muinaismuistoissa korostuu eri sotiin liittyvät puolustusvarusteet.

Lisäksi alueelta tunnetaan paljon hylkyjä, hiilimiluja ja tervahautoja. Rakennustutkija Kirsi Toivosen mukaan Kotkan rakennusperintöön ovat vaikuttaneet alueen pitkä teollisuushistoria ja vilkas vientisatama, jotka ovat aiheuttaneet kaupunkiin asuntopulaa. Pääosin Kotkan asuntokanta on pientalovaltaista, mutta Kotkan keskusta ja Karhula ovat kehittyneet kaupunkimaisiksi. Tilaisuuden aluksi jaettiin Kymenlaakson kulttuuriympäristöpalkinto Nutikka sekä kunniakirja.

Toinen Röykkiöitä ja räystäslautoja -tilaisuuksien kierros alkaa todennäköisesti syksyllä 2019. Parhaillaan pohditaan, miten niiden luonnetta voitaisiin muuttaa keskustelevampaan suuntaan. Tavoitteena on myös, että tilaisuuksien avulla museoihin saataisiin kerättyä jatkossakin tietoa toistaiseksi huonosti tunnetuista kohteista, kuten pihamiljöistä ja saariston muinaisjäännöksistä.

Röykkiöitä ja räystäslautoja -tilaisuuden yleisöä.

Kuva: Kirsi Toivonen, Kymenlaakson museo.

SÄLEITÄ

KYMENLAAKSON KULTTUURIYMPÄRISTÖPALKINTO NUTIKKA HAMINAAN

KIRSI TOIVONEN

Kymenlaakson kulttuuriympäristöpalkinto Nutikka jaettiin vuonna 2018 kolmannen kerran. Palkinto myönnettiin Haminan linnoituksen vanhat talot ry:lle heidän esimerkillisestä työstään kulttuuriympäristön ja kulttuuriperinnön vaalimiseksi. Palkintoperusteissa korostettiin yhdistyksen edistyksestä ajattelua kulttuuriympäristötietouden lisäämiseksi. Lisäksi jaettiin kunniakirja miehikkäläläiselle Heikki Uusiheimalalle hänen työstään metsien kulttuuriperinnön tallentamisen hyväksi.

Nutikka-palkinnon saajia voi ehdottaa kuka tahansa. Kymenlaakson Liitto, Kaakkois-Suomen ELY-keskus ja Kymenlaakson museo valitsevat näistä lupaavimmat ehdokkaat, joista voittajan valitsee Kymenlaakson ympäristöpoliittinen neuvottelukunta. Nutikka jaetaan joka toinen vuosi.

Haminan linnoituksen vanhat talot ry vaalii ja ylläpitää linnoituksen vanhaan rakennuskantaan sekä kaupunkikuvaan liittyvää kulttuuriperinnettä. Vanhaa keskustaa elävöitetään erilaisin tapahtumin, jotta ympyräkaupunki olisi historiaansa henkivänä käyntikohteena kiinnostava kohtaamispaikka myös tämän päivän ihmisille. Yhdistyksen jäseniä ovat linnoituksen alueen vähintään sata vuotta vanhojen talojen omistajat.

Haminan linnoituksen vanhat talot ry:n edistyksestä ajattelua kulttuuriympäristön hyväksi edustaa

heidän teettämänsä kolmiulotteinen kaupunkimalli linnoituksen alueesta. Raatihuonella 15.12.2017 julkistettuun malliin saatiin rahoitusta Googlen yhteisöohjelmasta ja Haminan kaupungilta. Projektissa kuvattiin linnoituksen vanhoja asuinrakennuksia laserkeilausmenetelmällä niin, että ne voitiin sijoittaa tietokonemalliin täysin oikeassa ulkoasussaan. Työn teki Arkkitehtitoimisto Laatio

FAKTA

www.haminanlinnoituksenvanhattalot.fi

Haminan linnoituksen vanhat talot ry:n hallituksen edustajat Seepo Serola, Teiju Autio, Matti Parpola, Timo Soisalo ja Pertti Nurmi vastaanottivat Nutikka-palkinnon.

Kuva: Kirsi Toivonen, Kymenlaakson museo.

Oy Oulusta ja mukana oli Tampereen teknillisen yliopiston arkkitehtiosaston opiskelijoita. Malli on saatavilla Haminan linnoituksen vanhat talot ry:n ja Haminan kaupungin nettisivujen kautta ja se on kaikkien vapaasti käytettävissä. Mallia voidaan hyödyntää esimerkiksi opetuksessa, matkailussa ja markkinoinnissa sekä kaupunkisuunnittelussa, kuten kaavoituksessa ja rakennusvalvonnassa.

LUENTOSARJA 1918

MARJA SALMIJÄRVI

Kouvolan veripellot, Taistelu Savon radasta, Susi-nartut ja ryssän morsiamet... Esimerkiksi näillä otsikoilla valtakunnalliset ja paikalliset asiantuntijat valottivat vuoden 1918 sodan syitä, tapahtumia ja seurauksia Kymenlaakson museoiden järjestämässä luentosarjassa. Näkökulma oli välillä yleinen, välillä taas hyvinkin yksityinen.

Eri puolilla Kymenlaaksoa pidetyt 13 luentoa vetivät ennätysmäärän kuulijoita. Aihe kiinnosti ja yleisö sai paljon uutta tietoa sadan vuoden takaisesta tragediasta. Vuosi 1918 ei ollut enää vaiettu asia!

Professori Yrjö Varpion luento keräsi ennätysyleisön Miehikkälän Salpalinja-museolle.

Kuva: Armi Oinonen, Miehikkälän Salpalinja-museo.

SÄLEITÄ

ELÄVIÄ KUVIA, ERILAISILLA HIIVOILLA

MIRKKA KALLIO

Kotkalaisen Johanna Rotkon näyttely keskittyy hiivakuviin eli hiivagrammeihin. Hän tutkii omaa luontosuhdettaan valottamalla kuvia hiivakasvustolle. Petrimaljoihin kasvatettu elävä hiiva vaatii jatkuvaa hoitoa ja hoitohetket ovat pieniä performansseja.

Tekniikan pohjana on mikrobiologia. Leivinhii-vasta muodostuvat kuvat on värjätty muun muassa mustikalla ja spiruliinalla. Rotkolle on tärkeää, että hänen käyttämänsä aineet eivät ole myrkyllisiä, vaan jopa terveellisiä. Hiivagrammien loppusijoituspaikka onkin biojäteastia.

Johanna Rotkon taiteelliseen työhön liittyy huoli maailman tilasta, varsinkin biodiversiteetin häviämisestä. Hiivagrammitekniikkaan hän tutustui Biotaiteen seuran ja Pavillon_35-taiteilijakollektiivin järjestämässä työpajassa vuonna 2013. Hän on tehnyt töitä hiivakuvien parissa siitä lähtien.

Näyttelyä varten on tarkoitus tutkia eri hiivalajeilla tehtyjen kuvien käyttäytymistä erilaisissa ympäristöissä eli tehdä villejä ja kasvatettuja ekosysteemejä, joihin hiivakuvia laitetaan asumaan vaihtelemaan pituisiksi ajoiksi. Tulevaisuudessa Rotko haluaa kuvillaan kertoa hiivalajien monimuotoisuudesta ja erikoistua villeihin hiivalajeihin.

Elävät kuvat, Hiivagrammeja
Kymenlaakson museossa 30.8.–1.12.2019.

Kymenlaakson museo näyttely on Johanna Rotkon toinen yksityisnäyttely. Omakuva.

Kuva: Johanna Rotko, yksityiskokoelma.

FAKTA

Kymenlaakson museossa
 vuonna 2019 avautuvat näyttelyt:

- Kehona 8.2.–28.4.2019
- Kukkien keskellä 10.5.–11.8.2019
- Tahdon! 7.6.2019–2022
- Eläviä kuvia, Hiivagrammeja 30.8.–1.12.2019
- Kotkalainen leikki kevät 2019

Mosaiikin pienoisnäyttelyt:

- Haminan Kadettikoulu elokuu 2019
- KYMark Retkiä Kymenlaakson teolliseen arkkitehtuuriin kevät 2019
- Kasvoja Kotkasta elokuu 2019

Lisätietoja

<http://merikeskusvellamo.fi>

SÄLEITÄ

Näyttelyn 1900-luvun pukukavalkadin aloittaa suursaarelaisen Lydian hääpuku. Lydia vietti häitään haapasaarelaisen Konstantinin kanssa vuonna 1906.

Kuva: Jaana Kataja, Kymenlaakson museo.

TAHDON!

LIISA KOHO

Hääpuvut ja niiden kautta kerrottaviksi paljastuvat rakkauden tarinat ovat Kymenlaakson museossa kesäkuussa 2019 avautuvan Tahdon!-näyttelyn aineksia. Pukujen käyttäjät ovat itse kertoneet tarinansa ja antaneet luvan niiden käyttöön. Tai - vanhimpien pukujen osalta - tarinoita ovat siivittäneet pukuihin liittyvät tiedot, joita on ryhdytty ripauksella näyttelyntekijöiden mielikuvitusta.

Näyttelyn eksoottisin esine on varmaankin kymenlaaksolainen talonpoikaismorsiamen helykruunu, koristeellinen morsiamen hääpäähine. Asian tekee mielenkiintoiseksi se, että Kymenlaakson alueella käytetyt helykruunut eroavat malliltaan muualla Suomessa käytetyistä. Syytä tähän eroon ei vielä tiedetä.

Kruunumorsianten aikaan yksi hääjuhlien tärkeimmistä henkilöistä oli kaaso. Hän oli morsiamen pukija, jolta helykruunu saatiin lainaksi. Nämä kruunukaasot ovat aikaa sitten jääneet unohduksiin, mutta kaasot morsiamen avustajina ovat edelleen mukana häiden vietossa.

Suomalaiset häätävät ovat muuntuneet ja uusia, lainattuja aineksia on tullut mukaan. Siinä missä haapasaarelaiset ampuivat 1800-luvulla hääpis-toolilla laukauksia metelin aikaansaamiseksi, kiinnittivät 1900-luvun hääparit auton perään rämiseviä peltipurkkeja. Nykyisin häissä saatetaan ryöstää morsian, ja sulhanen etsii sukkanauhaa morsiamen jalasta hääpuvun helmoihin uponneena. Nämä ovat uusia elementtejä, jotka ovat rikastaneet suomalaista hääperinnettä.

Näyttely esittelee hääpukuja ja -tarinoita 1900-luvun jokaiselta vuosikymmeneltä aina vuosituhannen vaihteeseen asti. Pukukavalkadin katsojalle selviää, että vaikka hääpuvut ovatkin omassa luokassaan, ovat nekin seuranneet muodin valtavirtauksia. Minimuoti lyhensi hääpukujenkin helmoja.

Näyttely on Kymenlaakson museon omaa tuotantoa ja perustuu pääasiassa museon omiin kokoelmiin. Näyttely tulee olemaan esillä kolme vuotta.

Tahdon! Kymenlaakson museossa 7.6.2019–2022.

SÄLEITÄ

KAPIOKIRSTUN JA NORSUNLUISEN VIUHKAN KONSERVOINTI

ALIISA RÅMARK

Aliisa Råmark on restauroinnin opiskelija (Xamk), joka suoritti työharjoittelun Kymenlaakson museossa.

Tahdon!-näyttelyyn valittujen hääaiheisten esineiden joukossa oli kaksi esinettä, jotka kaipaivat konservointia. Vuonna 1818 valmistettu kapiokirstu oli kärsinyt vesivaurioista, sen takorautaiset helat olivat punaruskean ruosteen peitossa ja kannen alla oleva

koristemaalaukseen oli likainen. Kirstun rautaosien stabilointiin testattiin eri menetelmiä, joista parhaaksi todettiin käsittely tanniinihappoliuoksella. Tanniinihappo reagoi rautaionien kanssa ja muodostaa tummanruskean rautatannaattikerroksen metallin pintaan, antaen takoraudalle alkuperäistä muistuttavan ulkoasun. Koristemaalauksen pintaa oli joskus aiemmin pyyhitty siten, että pohjaväriin valkoinen pigmentti oli levinnyt maalauksen päälle. Koristemaalaukseen saatiin kuitenkin kirkastettua painelemalla sen pintaa Alron-sienellä.

Toinen konservoitavista esineistä oli Ragni Winterbäckin häissään vuonna 1913 käyttämä viuhka.

Viuhkan säleet ovat kaiverrettua norsunluuta ja sen silkkikangasta koristaa kukka-aiheinen maalaus. Yksi säleistä oli katkennut, säleet olivat pinttyneet liasta ja kangas oli tumman pölykerroksen peitossa. Norsunluiset osat puhdistettiin etanoli-vesiliuoksessa kastetulla pumpulipuikolla. Katkennut säle liimattiin kokoon Paraloid B72 -asetoniliuoksella ja tuettiin taustapuolelta japaninpaperilla. Viuhkan kangas taas puhdistettiin Alron-sientä käyttäen. Konservoinneilla saatiin palautettua kaksi arvokasta esinettä alkuperäiseen loistonsa, poistamatta niiden historiaa.

Kapiokirstun sisäkansi. Missä lieenee morsian?

Kuva: Aliisa Råmark, Kymenlaakson museo.

SÄLEITÄ

EEVAN AARTEET

VESA ALÉN

Merikeskus Vellamon venehallissa purjehtii valkoinen, vuonna 1930 Vehkalahden Summan kylässä rakennettu vene. Sen vaiheet ovat värikkäät, vene oli mukana muun muassa Lavansaaren evakuoinnissa ja kesällä 1944 Viipurinlahdella käydyissä torjuntataisteluissa. Omistajiensa aktiivikäytössä se oli 1980-luvulle saakka. Vuonna 2007 vene lahjoitettiin Kymenlaakson museolle ja se päätyi heti osaksi näyttelyä.

Veneen mukana tuli joukko viimeisen omistajansa veneilyssä käyttämiä vaatteita ja sekalainen joukko käyttöirtaimistoa, kuten työkaluja, riepuja ja kiinnitysköysiä. Vellamon avauskiireissä irtain oli sysätty laatikoihin odottamaan myöhempiä päätöksiä. Kesällä 2018 oli korkea aika ratkaista laatikoiden kohtalo.

Onneksi ennen veneen tyhjentämistä oli sen sisäosa valokuvattu ja kirjattu ylös irtaimen tavaran paikat ennen esineiden pakkaamista laatikoihin. Yksittäin ja irrallisina tavarat olisivat olleet pelkkää roskaa, mutta nyt ne muodostivat hauskan, autenttisen kuvan veneen viimeisestä käyttöasusta. Yleensä vähäpätöinen pikkuiirtain hävitetään jätteenä, kun vene museoidaan, joten Eeva riepuineen, lippuineen ja öljyisine työkaluineen voi olla sadan vuoden päästä ainutlaatuinen kokonaisuus.

KEISARINNAN TUOLI

VESA ALÉN

Marraskuussa 2018 Mosaiikki-näyttely täydentyi koristeellisella puutuolilla. Kaksi samanlaista tuolia ostettiin museoon vuonna 1973 ja myyjän mukaan keisarinna Maria Fjodorovna olisi lahjoittanut tuolit "Mussalon likellä sijainneeseen alkoholistikotiin". Ensimmäisestä alkoholistikodista ei tuntunut löytyvän mitään tietoa, mutta digitoiduista sanomalehdistä avautui aarreaitta. Parantola oli sijainnut Pyhtään Kuussaaressa vuosina 1901–1917. Lopulta parantola osoittautui mielikuvitusta kutkuttavamaksi kuin tuolin oletettu yhteys keisariperheeseen. Parantolassa oli vain 10 potilaspaikkaa, potilaiden täytyi sitoutua vähintään kaksi vuotta kestäväan asumiseen Kuussaaressa ja hoito perustui täydelliseen eristämiseen. Kun parantola sai vielä avokätistä rahoitusta "nimettömiltä raittiuden ystäviltä" Pietarista ja kenraalikuvernöörin huomiota hänen vieraillessaan Kotkassa, jää aprikoimaan, keitä parantolassa asui. Tuo tieto on kuitenkin todennäköisesti ikuisiksi ajoiksi kadonnut Venäjän vallankumouksen pyörteisiin, kuten katosi parantolaa johtanut tohtori von Olderoggekin perheeseen.

Entä onko tuolilla keisarillinen yhteys? Todennäköisesti ei, sillä keisarinna vierailut Kotkassa ajoittuvat aikaan, jolloin parantolaa ei vielä ollut olemassa. Mutta parantolan kalusteena on tuoli varsin todennäköisesti toiminut.

T. AAPELI JAARITTELEE

MUOTI-ILMIÖIDEN HÖYKYTTÄMISESTÄ

Viime vuosina T. Aapeli on vaikuttanut kovasti joviaalilta, onpa jopa ollut oppivinaan jotakin. Eihän tämmöinen peli vetele! Mikä lie auringonsäde osunut risukasaan ja saanut Aapelin hourailemaan. Nyt on korkea aika kiskoa housuja ylemmäs, niistää nenä, vetää pipo syvemmälle ja antaa tukkapöllyä. Valitaanpa riepotehtaviksi vaikka muotisanat ”osallistaminen” ja ”digitalisoituminen”.

Monen muotisanan tapaan osallistaminen on alkuaan tarkoittanut aivan säälisiä asioita. Tehtaan työväki esimerkiksi tietää humanistia paremmin, miten sitä metallia taivutetaan tai paperia tehdään, mikä siinä on oleellista ja mikä ei. Tai turhia liikkumisen esteitä karsittaessa kannattaa kysyä siltä, jota ne esteet haittaavat. Mutta sitten kuvaan astuu halu olla se kaikkein ajanmukaisin herranterttu. Eiköhän osallisteta se kadunmies, korjaan kadunhenkilö, ihan kaikkeen! Kun sitten tällaisia visionärejä kokoontuu isompi joukko yhteen, esimerkiksi erääseen suurehkoon

kaupunkiin Kotkasta länteen, keskinäisen selkään taputtelun läiske kuurouttaa herkkäkorvaisemman. Eiköhän se ole kuitenkin niin, että vuosikausia asioita opiskelleella ja vielä pitempään niiden kanssa kokopäiväisesti punnertaneella on museotyön peruskysymyksistä useimmiten syvällisempi ja monipuolisempi kuva kuin kadulta kaapatulla piruparalla? Eikä se piruparka yleensä edes ole erityisemmin kiinnostunut museoväen kotkotuksista. Autetaanpa vielä analogialla: Jos autotasi tai, mikä pahempaa, korviesi välistä kuuluu kirskuvaa ääntä, haluaisitko autonasentajan tai lääkärin osallistavan sinua diagnoosin tekemiseen? ”Mikä sinusta olisi kivoin selitys sille, että autosi on hajoamaisillaan? Entä miltä se sinusta tuntuu?” Oma lukunsa sitten ovat tietysti ne epelit, jotka todella menevät neuvomaan sitä autonasentajaa tai lääkäriä, mutta tällaisia kokemusasiantuntijoita ei pidä koskaan ruokkia.

Entäs sitten se ”digitalisoituminen”? T. Aapeli hekotteli hämärässä luolassaan

vahingoniloisena Yleisradion uutisia lukiessaan. Tuoreen tutkimustuloksen mukaan suurena uudistuksena esiteltyt niin sanottu ilmiöoppiminen ja opetuksen digitalisaatio ovatkin heikentäneet oppimistuloksia. Siellä oli taas lähdetty maailmaa parantamaan ideologia edellä ja aivot repussa. Sitten Aapelin hymy hytyi, kun mieleen tulivat ne lukematomat kerrat, kun museoissakin on ensin otettu käyttöön jokin uusi tekniikka ja sitten vasta ruvettu pohtimaan, mitä sillä oikeastaan tehdään. Kun homma on tehty tässä järjestyksessä, tulokset ovat olleet aina väkinäisiä. Hilavitkuttimilla ei vaan voi korvata oivalluksia, ei koulussa eikä museossa. Edes T. Aapeli ei ole sentään sitä mieltä, että vanhassa vara parempi, mutta museo-maailma kaipaa hieman vähemmän punaposkista innostusta ja vähän enemmän raakaa jalka- ja aivotyötä.

T. Aapeli

***”Museomaailma kaipaa
hieman vähemmän
punaposkista innostusta
ja vähän enemmän raakaa
jalka- ja aivotyötä.”***

TAAPELI

YHTEYSTIEDOT

KYMENLAAKSON MUSEO
Merikeskus Vellamo
Tornatorintie 99 B
48100 Kotka

museo@kotka.fi
etunimi.sukunimi@kotka.fi

www.kotka.fi/museo
www.merikeskusvellamo.fi

MERIKESKUS VELLAMO

Vuoden 2019 aukioloajat
Talvikausi 2019
1.1.–23.6. ja 19.8.–31.12.2019
Ti, to–su 10–17
Ke 10–20

Kesäkausi 2019
24.6.–18.8.2019
Ma–ti, to–su 10–18
Ke 10–20

KYMEN
LAAKSON
MUSEO

visitKouvola.fi